

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2022/2023

Jindřich Hons

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Finanční gramotnost chlapců ve vybraném diagnostickém ústavu

Jindřich Hons

Vedoucí práce: Mgr. Magdalena Richterová

Studijní program: Učitelství pro střední školy (N7504)

Studijní obor: nmgr. kombinované PG jednooborové

Rok odevzdání 2023

Odevzdáním této diplomové práce na téma „Finanční gramotnost žáků v DIUS“ potvrzuji, že jsem ji vypracoval pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha 2023

.....
podpis

Všichni, které nyní zmíním, mi svým nezaměnitelným způsobem nesmírně pomohli v mém bádání, a proto využiji této příležitosti k tomu, abych jim patřičně poděkoval. Rád bych na úvod za korekci textu poděkoval **Mgr. Veronice Andrejsové. Tomovi**, a to za jeho pomoc a odbornou konzultaci během pilotní fáze výzkumu, ve které docházelo k utřídění myšlenek. V tomto ohledu nesmím opomenout ani své kamarády. Zejména pak mé milé kolegy: **Jiřinku, Libora, Pavlítku, Žanetu a pana Vacka**. Je na vás spolehnoutí. Velké poděkování rovněž směřuje k **Pedf UK a vedoucí této diplomové práce, paní Mgr. Magdaleně Richterové**, která mi projevila důvěru a svou odbornou intervencí usměrňovala celý proces od začátku až do konce. Také bych rád poděkoval diagnostickému ústavu **DIUS**, bez kterého by realizace výzkumu nebyla možná. Všem **participantům**, kteří se přímo účastnili mého rozhovoru a ochotně se mnou sdíleli svůj životní příběh, patří mé velké uznání. Byla to svým způsobem velice nevšední zkušenost, za kterou děkuji. Přál bych vám ať se vám vaše životní sny vyplní. Mé poslední srdečné poděkování směřuje k mé **rodině** zejména pak k mojí **matce**.

Všem moc děkuji za pomoc a podporu.

ABSTRAKT

V teoretické části diplomové práce jsou propojena tři samostatná témata: finanční gramotnost, prevence a diagnostický ústav. To jsou hlavní východiska pro realizovaný terénní výzkum.

Empirickou část tvoří výzkum kvalitativní povahy. Stěžejní metodou této práce je rozhovor, který se opírá o pracovní listy. Zvolené postupy a techniky cílí na detailnější popis finanční gramotnosti u žáků umístěných v Diagnostickém ústavu pro mládež, Praha 2, Lublaňská 33.

Vzniklá deskripce má povahu monografie, propojuje životní příběh participanta s popisem problematiky peněz, spravování rodinného rozpočtu, správy finančních aktiv, závazků i investic. Případové studie zachycují životní strategie, smýšlení a názory devíti participantů.

Cílem práce je konfrontovat čtenáře s nevšedním příběhem dospívajícího člověka. Text vyvolává zajímavou debatu a také akcentuje existencionální nutnost jednadvacátého století šířit osvětu a motivovat ke zvyšování finanční gramotnosti.

KLÍČOVÁ SLOVA

prevence, diagnostický ústav, DIUS, finanční gramotnost, případová studie

ABSTRACT

The theoretical part of my diploma thesis connects three separate themes.: Financial literacy, poverty prevention and diagnostic institutions, those are the initial points for the implemented research.

The empirical part consists of research of a qualitative character. Selected procedures and techniques aimed at a more detailed description of financial literacy of pupils placed in the Diagnostic Institute for youth, Prague 2, Lublaňská 33.

The resulting description has the character of a monograph, bonding the participant's life story with a description of money issues, managing the family budget, basic financial management, obligations and investments. The case studies capture the life strategies, mindsets and opinions of nine participants. The main method of this work is an interview based on worksheets.

The main goal of this work is to confront the reader with an unusual life story of a teenager. The text evokes an interesting debate and also emphasizes the existential necessity of the twenty-first century to spread enlightenment and motivate people to increase financial literacy.

KEYWORDS

prevention, diagnostic institute, DIUS, financial literacy, casuistic

Obsah

OBSAH	6
1 ÚVOD	8
2 TEORETICKÁ ČÁST	10
2.1.1 <i>Finanční gramotnost</i>	11
2.1.2 <i>Národní strategie finančního vzdělávání</i>	12
2.1.3 <i>OECD: Organisation for Economic Co-operation and Development</i>	15
2.1.4 <i>INFE: International Network on Financial Education</i>	16
2.1.5 <i>ČNB: Česká národní banka</i>	17
2.2 PREVENCE	18
2.2.1 <i>Peníze</i>	19
2.2.2 <i>Konzum a jeho důsledky</i>	21
2.2.3 <i>Následky finanční negramotnosti</i>	22
2.2.4 <i>Finanční vzdělávání jako nástroj prevence lichvy a exekucí</i>	24
2.3 DIAGNOSTICKÝ ÚSTAV	26
2.3.1 <i>Diagnostické ústavy v České republice</i>	27
2.3.2 <i>Diagnostický ústav pro mládež, Praha 2, Lublaňská 33</i>	27
2.3.3 <i>Specifika výchovně vzdělávací procesu v DIUS</i>	29
3 PRAKTICKÁ ČÁST	30
3.1 ÚVOD DO VÝZKUMU.....	31
3.2 METODOLOGIE	31
3.3 METODY ZPRACOVÁNÍ	32
3.3.1 <i>Pracovní listy</i>	33
3.3.2 <i>Nástroj „Náklady 21. století“</i>	34
3.3.3 <i>Nástroj „Víš za kolik jíš“</i>	35
3.3.4 <i>Test „FINANČNÍ ZNALOST & ZODPOVĚDNOST“</i>	36
3.3.5 <i>Rozhovory</i>	36
3.4 ZÁVĚRY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	37
3.4.1 <i>Participant č.1</i>	38
3.4.2 <i>Participant č.2</i>	41
3.4.3 <i>Participant č. 3</i>	44
3.4.4 <i>Participant č. 4</i>	48
3.4.5 <i>Participant č. 5</i>	51

3.4.6	Participant č. 6.....	53
3.4.7	Participant č. 7.....	55
3.4.8	Participant č. 8.....	59
3.4.9	Participant č. 9.....	63
3.4.10	Vyhodnocení	66
3.5	DISKUSE	67
4	SHRNUTÍ.....	69
5	SUMMARY.....	70
6	ZÁVĚR.....	71
	SEZNAM PŘÍLOH	82

1 Úvod

Asi každý si pamatuje rok 1212 z dějepisu. Všichni jsme se o něm totiž učili jako o datu vydání Zlaté buly sicilské. Je důležité znát historii vlastní země? Ano. Pomůže vám to při rozhodování finančních otázek? V žádném případě. České školství má mnoho předností, ale v některých oblastech zaostává a nejde s dobou.

„Zapomenu-li, že Karel IV. založil Karlovu univerzitu 1348, tak je to zcela jistě ostuda, když to nevím, ale možná, že se bez téhle informace životem nějak protluču. Jestliže si nepřečtu smlouvu a nevím, co je roční procentní sazba nákladů, mohu dostat do šílené sociální frustrace nejenom sebe, ale i svoji rodinu. Některé informace, které nás mají vybavit pro celý život, evidentně na těch školách chybějí a musejí být usilovně frekventovány při té výuce.“¹

Nejčernější scénáře nastiňují to, že nezanedbatelná část českých rodin žije na dluh. Rodiny nesestavují rodinný rozpočet, nespoří, neví, jak si poradit při ztrátě hlavního příjmu domácnosti nebo neumí správně vypočítat úrok. Lidé si v otázkách financí nevěří a nejsou schopni se spoléhat pouze sami na sebe. Namísto toho se upínají k sociální politice státu a slepě věří v to, že nějak bude a že se někdo postará. „To není samozřejmé, že se hned jde žádat o dávky, o dotace, o příspěvek. Dnes to lidé považují za běžný úzus.“²

Stav osobních financí bývá tabuizován. Je to tajemství, které zpravidla sdílet nechceme. Ať už ze studu, obavy ze zneužití nebo zkrátka proto, že nám toto téma nepřijde vhodné. Zodpovídat otázky o penězích vyvolává u mnohých z nás nepříjemné pocity. Častokrát nejsme zcela upřímní ani sami k sobě, natož pak abychom uměli vychovávat a přiměřenou formou pohovořit o financích se svými potomky. Ať už to cítíme jakkoliv, finanční gramotnost do základního vzdělání bezesporu patří. Každý člověk si během svého

1 Miroslav Kalousek in *Záznam ze společné tiskové konference Ministerstva financí ČR a České národní banky ze dne 13. 12. 2010: Zvyšování finanční gramotnosti v ČR* [online]. 2010 [cit. 2023-01-15]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/verejnost/servis-pro-media/audio-video/Zaznam-ze-spolecne-tiskove-konference-Ministerstva-financi-CR-a-Ceske-narodni-banky-ze-dne-13.12.2010/>

2 MUDr. Milena Černá in HONS, Jindřich. *Přínos Olgy Havlové pro nové přístupy k lidem se znevýhodněním*. Praha, 2020. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, Katedra speciální pedagogiky. Vedoucí práce Mužáková, Monika, str. 56.

života utváří svůj svébytný přístup, který se opírá o jeho finanční znalosti a životní zkušenosti.

2 Teoretická část

„Gramotnost znamená především schopnost praktického uplatnění znalostí v rozmanitých životních situacích. Zvyšování dovedností v oblasti základních gramotností vytváří předpoklady k úspěšnému celoživotnímu učení i k tomu, aby žáci a mladí lidé zažívali úspěch ve škole i v pracovním životě. Gramotnosti obvykle vztahujeme k jednotlivým „předmětům“.“³

Vztáhneme-li gramotnost směrem k záležitostem finančním, dostáváme se na pole mnoha souvisejících oborů. Cílem vzdělávání je optimalizace finanční gramotnosti občanů. Prevence cílí na předcházení rizik, zlepšení kvality života a prosperity obyvatel. Finanční gramotnost si budujeme po celý život. Naprostý základ oboru jde shrnout do malého počtu slov: rozpočet, úrokové sazby, spoření, dluhy, rizika atd. Princip, který si musí jednotlivec osvojit, je prostý. Výdaje nesmí přesáhnout příjem. Z toho plyne, že zkrátka není možné utrácet více, než kolik jsme schopni vydělat.

Některé základy sice zůstávají stejné, mnoho informací se ale časem mění. I když obsáhneme základní pojmy a dokážeme spravovat rodinné finance, stále je před námi mnoho výzev. Tou největší je dosažení finanční nezávislosti. K tomu nám může pomoci znalost investičních produktů, tvorba vlastní investiční strategie a dlouhodobé investování.

Dospělost se vyznačuje také tím, že převezmeme odpovědnost za svou finanční situaci a postavíme se na vlastní nohy. Jsou to právě naše rozhodnutí, která rozhodují o zisku a ztrátě. Diagnostický ústav není jen škola, ale je to zařízení, jejímž zřizovatelem je Ministerstvo školství. Stává se, že právě z takovéto instituce vykročí mladý dospělý do svého života. Jelikož je praktická část této diplomové práce zaměřena právě na klienty diagnostického ústavu, považuji za důležité definovat tuto specifickou instituci a popsat tamní specifika výchovně vzdělávacího procesu.

3 Kol. autorů. *Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2030+* [online]. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2020, str. 11. [cit. 2022-12-08]. ISBN 978-80-87601-47-1. Dostupné z: https://www.msmt.cz/uploads/Brozura_S2030_online_CZ.pdf

2.1.1 Finanční gramotnost

Slovo gramotnost je ve slovníku cizích slov definováno jako „znalost čtení a psaní“⁴. Pokud přeneseme pojem gramotnost do 21. století⁵, tak hovoříme o základní dovednosti zahrnující matematické i digitální dovednosti stejně tak jako čtení a psaní.

„Finanční gramotnost je souhrn znalostí a postojů nezbytných k dosažení finanční prosperity prostřednictvím zodpovědného finančního rozhodování.“⁶ Finanční vzdělávání má interdisciplinární povahu. Vychází z poznatků ekonomie i matematiky a propojuje je s moderními informačními technologiemi.

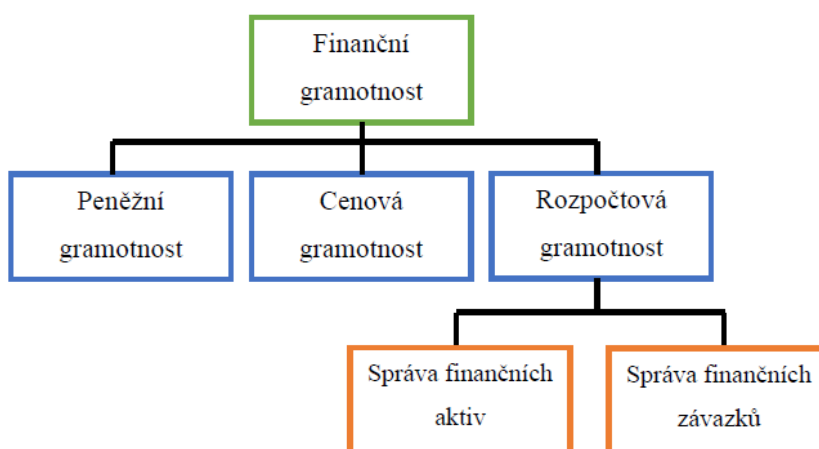

Schéma Lucie Kubcové.⁷

Pro každou specializovanou oblast hraje důležitou roli používání informací zprostředkovaných specializovaným textem, ovšem gramotnost zde nemá význam nejen čtení a psaní, ale i schopnosti kompetentně se touto oblastí zabývat. Z finanční gramotnosti se tedy stává společenská věda, která se rozvíjí interakcí s okolním světem i ostatními lidmi.

Co se od naší gramotnosti vyžaduje, je vždy spojeno s jistým kontextem uvnitř konkrétního sociokulturního prostředí. V anglo-americké literatuře se můžeme setkat s

4 ABZ.cz Slovník cizích slov [online]. [cit. 2022-11-16]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/>

5 Co je gramotnost? Národní ústav pro vzdělávání [online]. [cit. 2023-11-20]. Dostupné z: <http://provzdelavani.nuv.cz/clanky/ze-zahranici/co-je-gramotnost>

6 HESOVÁ, Alena. Aktualizace Standardu finanční gramotnosti. Metodický portál RVP.CZ [online]. 28. 11. 2017 [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/21620/aktualizace-standardu-financni-gramotnosti.html>

7 Kubcová 2020, str. 24.

dvojím pojmenováním pro finanční gramotnost. Ve Spojených státech amerických a Austrálii se běžně používá pojem „financial literacy“, zatímco ve Velké Británii a Kanadě se spíše setkáváme se spojením „financial capability“ (Orton, 2007). Oba termíny se do češtiny překládají stejně, ale v původním znění se jejich význam mírně liší. „Financial capability“ je mnohem širší pojem než „financial literacy“. „Financial literacy“ typicky představuje znalosti a dovednosti potřebné ke správnému rozhodování o financích, zatímco „financial capability“ je nadřazený pojem a zahrnuje jak již zmíněné znalosti a dovednosti, tak i faktory chování, sociální vlivy, emoce a přístup k finančním službám (Collins, 2013).

Požadavky na socioekonomické kompetence dospělého člověka se neustále mění. Přibývá vědních oborů i pouček a mění se chápání a zákonitostí mezi nimi. Svou roli tu sehrává nejen finanční znalost, ale především rozhodování z hlediska ekonomické zodpovědnosti. Objektivně sice nemůžeme prokázat, jestli je rozhodnutí správné, ale jistá rozhodnutí jsou považována za „lepší“ či „zodpovědnější“. „Ekonomický výběr není záležitostí chladné, vypočítavé racionality, nýbrž směsicí snahy o výhodný nákup, kulturně ovlivněného vkusu a snahy o získání prestiže.“ (Murphy, 2008)

Z výše popisovaného vyplývá, že pokud byl někdo někdy funkčně gramotný, neznamená to, že se bude umět přizpůsobit novým a odlišným požadavkům a funkčně gramotným zůstane i nadále. Nezainteresovanému se brzy může stát, že se v obrovském soukolí peněžního světa ztratí.

Nedohledal jsem žádná přesně daná pravidla, podle nichž by bylo možné určit, zda je člověk finančně gramotný, či nikoli. Nějakým způsobem je totiž finančně gramotný každý z nás. Jednotný přístup efektivního finančního vzdělávání pro všechny cílové skupiny neexistuje, neboť vzorce chování mají v různých segmentech populace svá specifika a odchylky.⁸

2.1.2 Národní strategie finančního vzdělávání

21. 3. 2022 odstartoval další ročník „Global Money Week“. Tradiční celosvětová kampaň Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj se letos nesla v duchu

⁸ Finanční gramotnost. ZIBA.CZ [online]. [cit. 2023-02-28]. Dostupné z: <https://www.ziba.cz/financi-gramotnost/>

sympatického hesla: „*Mysli na svou budoucnost a nakládej s penězi chytře*. Vlastně to odpovídá plánum, se kterými jsem přišel na Ministerstvo financí, to znamená, abychom s penězi daňových poplatníků nakládali chytře. Abychom nevytvářeli velké dluhy. Protože dluhy se musí platit. Mnozí vám budou tvrdit, a mnozí se tak i chovají, jako by peníze rostly na stromě, ale není to pravda. Máme pouze peníze, které si vyděláme a stát má ty peníze, které zaplatí daňoví poplatníci, případně to, na co si půjčí. A proto k těm penězům musíme přistupovat chytře.“⁹

Česká republika byla jednou z prvních zemí na světě, které zavedly povinné finanční vzdělávání žáků základních (tj. rok 2013) a středních (tj. rok 2009) škol. Cílovou úroveň finanční gramotnosti pro žáky na prvním a druhém stupni základních škol a žáky středních škol definuje tzv. standard finanční gramotnosti, který se promítá do rámcových vzdělávacích programů, resp. školních vzdělávacích programů. Z toho vyplývá, že každá škola si stanoví, co se má v rámci jednotlivých předmětů učit.

V roce 2017 Ministerstvo Financí iniciovalo formou veřejné konzultace širší debatu o možných změnách v přístupu k finančnímu vzdělávání v České republice v reakci na měnící se podmínky na finančním trhu, legislativu a rozvoj digitalizace. Tato konzultace potvrdila potřebu přepracování strategie z roku 2010.

Na standardu, které zveřejnilo Ministerstvo financí dne 20. 7. 2017, panovala široká shoda odborníků z oblasti vzdělávání, ostatních relevantních ministerstev a trhu. Byl také odsouhlasen členy pracovní skupiny, do které byli zahrnuti zástupci Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy, Národního ústavu pro vzdělání i České školní inspekce. Výsledkem byl revidovaný standard finanční gramotnosti. Ten si kladl za cíl reflektovat nové skutečnosti i trendy, které se udály v uplynulém desetiletí. Následná implementace do rámcových vzdělávacích programů byla plánována na nejbližší možnou revizi.

Tyto materiály se dočkaly další revize poměrně brzy. Vláda České republiky schválila 13. ledna 2020 Národní strategii finančního vzdělávání 2.0 (NSFV). Potřeba posílení finančně-vzdělávacích aktivit vyplynula i ze strany Ministerstva spravedlnosti a spotřebitelských sdružení s ohledem na zadluženost a předluženost občanů v České

9 Ing. Zbyněk Stanjura, ministr financí, [online]. [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <https://efpa.cz/konference/gmw/2022>

republike. Cílem nové strategie je vytvořit podmínky pro dlouhodobé zvyšování úrovně finanční gramotnosti obyvatel České republiky.¹⁰

Národní strategie finančního vzdělávání cílí nejen na vzdělávání žáků na základních a středních školách, ale i vzdělávání dospělých či seniorů. Poskytuje mandát pro koordinaci finančně vzdělávacích aktivit, zajišťuje lepší sdílení informací, vytváří standard kvality finančního vzdělávání a rozděluje základní role a úkoly.

Učebních materiálů zacíleným na finanční gramotnost je mnoho. Nápadů a inspirace na to, jak žáky naučit hospodařit s vlastními penězi, je spousta a derou se z různých stran. S cílem vytvořit podmínky pro dlouhodobý růst finanční gramotnosti v České republice vydává Ministerstvo financí strategické dokumenty, řídí Pracovní skupinu pro finanční vzdělávání, případně udílí záštitu nad projekty finančního vzdělávání.¹¹

Za zmínku stojí především web „Finanční gramotnost aneb Proč se finančně vzdělávat?“¹² nebo „Katalog materiálů pro rozvoj finanční gramotnosti.“¹³ Samotný katalog nelze považovat za vyčerpávající souhrn veškerých informačních zdrojů k finanční gramotnosti.¹⁴ Nicméně samotní autoři katalogu věří, že bude pro učitele oporou a stane se průvodcem nejen při přípravě na vyučování, ale i v dalším vzdělávání pedagogů.

Vyučující přistupují k samostudiu i výuce po svém. Rámcový vzdělávací program jim to umožňuje. Samotná výuka je na školách realizována různě. Někdy se z finanční gramotnosti vyprofiluje samostatný vyučovací předmět. Na některých školách výuku zakomponují do již existujícího předmětu. Trend je takový, že obsah učiva „vychází z reálného prostředí, které propisují do příprav a do komunikace s dětmi. Například, co z

10 NÁRODNÍ STRATEGIE FINANČNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ 2.0. MŠMT [online]. [cit. 2022-12-15]. Dostupné z:

<https://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/narodni-strategie-financniho-vzdelavani-2-0>

11 *Finanční vzdělávání*. Ministerstvo financí ČR [online]. 24. 1. 2020 [cit. 2022-12-16]. Dostupné z:

<https://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/vzdelavani/financni-vzdelavani>

12 <https://financnigramotnost.mfcr.cz/>

13 HESOVÁ, Alena a kol. autorů. *Katalog materiálů pro rozvoj finanční gramotnosti* [online]. In: . Praha:

NÚV, 2014 [cit. 2023-01-08]. Dostupné z:

<https://digifolio.rvp.cz/artefact/file/download.php?file=63902&view=2939>

14 KATALOG MATERIÁLŮ PRO ROZVOJ FINANČNÍ GRAMOTNOSTI. Ministerstvo školství, mládeže a

tělovýchovy [online]. [cit. 2023-01-08]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/katalog-materialu-pro-rozvoj-financni-gramotnosti>

pohledu financí pro jednotlivce znamená první nájemní bydlení, na co se připravit, kolik mít našetřeno. Jde o to uvědomit si reálné náklady na život.“¹⁵

I zde platí, že učitelé zpravidla opouští od frontální výuky a pasivního učení a namísto toho volí pro své vyučování praktičtější přístupy. Ti progresivnější ve své výuce opouští tradiční roli kantora natolik, že se dostávají spíše do pozice facilitátora, konzultanta či moderátora dialogů.

Do českého prostředí se tak dostávají různé ambiciózní koncepty výuky, např. metoda „Tiimiakatemie“¹⁶, která má své kořeny ve Finsku. Tento inovativní vzdělávací přístup stírá hranice teorie a praxe tím, že vytváří ze školní třídy tým, v rámci kterého žáci fungují jako obchodní společnost. Důležitou součástí výchovně vzdělávacího procesu je skutečné založení firmy. V rámci této obchodní společnosti pak vznikají projekty, které vstupují na reálný trh. Podobné programy nabízí týmovým podnikatelům nejen příležitost přenést nastudovanou teorii do praxe, ale také možnost kriticky posoudit teorii ve světle vlastních zkušeností, které získají z řešení reálných projektů.¹⁷

2.1.3 OECD: Organisation for Economic Co-operation and Development

„S protesty je ta potíž, že žádáte někoho jiného, aby se změnil. Např. vládu. Ale ve skutečnosti skutečná sociální změna, hluboká sociální změna vyžaduje, aby se změnila společnost jako taková.“¹⁸

Zamýšleli jste se někdy nad tím: „V jakém světě chcete žít a jaký svět chcete zanechat příští generaci?“¹⁹ Otázky podobného charakteru přerůstají v politické ideologie a

15 Lucie Kulhavá in *Dovednosti, které si v lavicích „nevysedí“*. Děti z Kutnohorska se učí překonávat překážky a spolupracovat. Eduzmena [online]. 30. 4. 2022 [cit. 2023-01-08]. Dostupné z:

[https://www.eduzmena.cz/cs/novinky/detail/dovednosti-ktere-si-v-lavicich-](https://www.eduzmena.cz/cs/novinky/detail/dovednosti-ktere-si-v-lavicich-nevysedi?fbclid=IwAR3eQbhGWVqI0EEYcpeQldD6WSQjXYTaPrOJDaS-WdGO7wiDWSu-WNxedG4)

[nevysedi?fbclid=IwAR3eQbhGWVqI0EEYcpeQldD6WSQjXYTaPrOJDaS-WdGO7wiDWSu-WNxedG4](https://www.eduzmena.cz/cs/novinky/detail/dovednosti-ktere-si-v-lavicich-nevysedi?fbclid=IwAR3eQbhGWVqI0EEYcpeQldD6WSQjXYTaPrOJDaS-WdGO7wiDWSu-WNxedG4)

16 Švec: *Děláme školu praxí. Studenti mají svou firmu, jde za nimi celý zisk i ztráta*. Aktuálně.cz [online]. 2. 5. 2022 [cit. 2023-01-08]. Dostupné z: <https://video.aktualne.cz/dvtv/svec-delame-skolu-praxi-studenti-maji-svou-firmu-jde-za-nimi/r~bb7b64ccca1611eca9b1ac1f6b220ee8/>

17 <https://tiimiakatemia.cz>

18 Carne Ross, Executive director, independent diplomat in *Voices of OECD Forum 2019: World in EMotion*. YouTube.com [online]. 22. 5. 2019 [cit. 2023-01-10]. Dostupné z:

<https://www.youtube.com/watch?v=Op7VsDjmvss>

19 Yenny Wahid, Co-founder, Wahid Foundation in *Voices of OECD Forum 2019: World in EMotion*.

YouTube.com [online]. 22. 5. 2019 [cit. 2023-01-10]. Dostupné z:

<https://www.youtube.com/watch?v=Op7VsDjmvss>

sdužují lidi napříč kontinenty. Organisation for Economic Co-operation and Development se běžně do českého jazyka překládá jako Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj a zkracujeme ji pod písmeny OECD. Tato zkratka „sdužuje členské země a řadu partnerů, kteří spolupracují na klíčových globálních otázkách na národní, regionální a místní úrovni. Prostřednictvím standardů, programů a iniciativ pomáhá řídit a ukotvovat reformy ve více než 100 zemích po celém světě.²⁰ Jedná se o spolupráci na úrovni zástupců vlád, parlamentu, mezinárodních organizací, obchodu a dělnictva, občanské společnosti a také občanů z celého světa.

Organizace čerpá z šedesátileté historie a usiluje o vytváření podmínek pro lepší život. Cílem je podporovat prosperitu, rovnost, příležitosti a blahobyt pro všechny. Principy finančního vzdělávání, ze kterých ČR čerpá, vychází právě z mezinárodních standardů OECD.

OECD má širokou působnost. Za zmínku stojí např. měření finanční gramotnosti dospělé populace v roce 2020. „Měření navazuje na předchozí výzkumy z let 2010 a 2015. Výsledky měření ukazují na mírně rostoucí finanční gramotnost v České republice, v mezinárodním srovnání (země OECD a některé další) se ČR pohybuje v průměru.“²¹

Závěrem bych ještě rád vyzdvihl program PISA. Dne 9. července 2014 zveřejnila ČŠI výsledky Mezinárodního programu PISA 2012 se zaměřením na finanční gramotnost. Předmět finanční gramotnost byl mezi žáky ze zapojených jednotlivých zemí testován vůbec poprvé od roku 2000. V České republice bylo zapojeno 297 škol a cca. 1200 žáků. Výsledky testů řadí české žáky mezi 7 nejúspěšnějších zemí.²²

2.1.4 INFE: International Network on Financial Education

„Mezinárodní síť finančního vzdělávání (INFE – International Network on Financial Education) sdužuje zástupce zhruba 130 zemí světa. Cílem je sbírat data, vytvářet

20 <https://www.oecd.org/about/members-and-partners/>

21 *Měření finanční gramotnosti 2020*. Ministerstvo financí ČR [online]. 25. 6. 2020 [cit. 2023-01-11]. Dostupné z: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/pro-odborniky/mereni-urovne-financni-gramotnosti/2020/mereni-financni-gramotnosti-2020-3302?fbclid=IwAR35j9YopkXHfVqz85xnJ5YYm2BhyPcAozQLLAhjmj9RxQ95iMuUgrznBhs>

22 *PISA 2012*. Česká školní inspekce [online]. 11. 2. 2014 [cit. 2023-01-10]. Dostupné z: <https://www.csicr.cz/en/Aktuality/The-CSI-published-results-aimed-at-financial-liter>

metodologie, sdílet zkušenosti a příklady dobré praxe, rozvíjet výzkum, sběr dat a komparativní analýzu, navrhnout politické nástroje, podporovat efektivní implementaci a monitoring v oblasti finančního vzdělávání.

V současné době se práce INFE sdružuje ve čtyřech podskupinách:

- standardy, implementace a vyhodnocování
- digitální finanční vzdělávání
- finanční vzdělávání na pracovišti
- finanční vzdělávání v kontextu stárnutí populace²³

Tato spolupráce šíří osvětu různými způsoby. Vytváří globální a regionální zprávy, technické workshopy a pořádá semináře na úrovni kulatých stolů. Fóra G20 a APEC²⁴ postupně uznávají a schvalují řadu nástrojů a výstupů vyvinutých OECD/INFE.²⁵

2.1.5 ČNB: Česká národní banka

Osvěta není pouze v rukách příslušných ministerstev a neziskových či komerčních organizací. Samostatný pilíř v systému vzdělávání zaujímá i Česká národní banka.

Je to nestranný strážce férové soutěže a stability finančního trhu, do jejíž gescce spadá dohlížet na ochranu spotřebitele. Finanční vzdělání je důležité zejména proto, protože snižuje zátěž veřejných financí. Zvyšuje úspory domácností a tím pádem i jejich investice do ekonomiky.

„Veřejným financím může pomoci jedině: když zvýšíme výdělečnou schopnost obyvatelstva.“²⁶ „Zdraví naší ekonomiky je do značné míry dáno finančním zdravím obyvatel naší země. Dosahování finanční a ekonomické gramotnosti české veřejnosti je primárně rolí státu a jeho vzdělávacího systému. I Česká národní banka však díky své nezávislosti a

23 *Základní informace. Ministerstvo financí ČR* [online]. 26. 1. 2021 [cit. 2023-01-10]. Dostupné z: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/pro-odborniky/oecd/zakladni-informace>

24 APEC = Asijsko-pacifické hospodářské společenství

25 *OECD International Network on Financial Education - OECD/INFE*. OECD Financial education [online]. [cit. 2023-01-11]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/financial/education/oecd-international-network-on-financial-education.htm>

26 BAŤA, Tomáš. *Úvahy a projevy*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati: Krajský úřad, 2002, ISBN 80-7318-103-7 (brož.)

potřebnému know-how k tomuto cíli přispívá. Činí tak se snahou získat partnery v podobě občanů, kteří se orientují ve finanční a ekonomické oblasti, což usnadňuje a zefektivňuje plnění jejich zákonných úkolů a omezuje případné nekalé praktiky na finančním trhu. Svými projekty na podporu finanční a ekonomické gramotnosti se zaměřuje především na žáky 2. stupně základních škol, studenty středních škol a širokou veřejnost.²⁷

V budově ČNB, která sídlí v pražské ulici Na Příkopě, bylo zřízeno vzdělávací a interaktivní návštěvnické centrum. I tím, že instituce zve širší veřejnost do svých prostorů, se snaží zvyšovat povědomí obyvatel v záležitostech finančních i ekonomické gramotnosti.²⁸

Dále „Česká národní banka připravila webový rozcestník věnovaný finančnímu a ekonomickému vzdělávání. Učitelé na něm najdou mimo jiné učební pomůcku ve formě prezentace, která pokrývá základní znalosti z oblasti osobních financí. Materiály jsou určeny pro žáky na druhém stupni základních škol a středoškoláky. Pro učitele k prezentaci na téma *Osobní finance* vytvořila ČNB i metodické listy.²⁹ „Cílem kampaně je představit primárně učitelům ČNB jako jejich aktivního, nezávislého a relevantního partnera pro vzdělávání dětí v oblasti finanční gramotnosti a motivovat je k využití nově připravených podkladů od ČNB ve výuce. **Mít na své straně finančně vzdělaného občana je ostatně důležité i pro nás, a proto se podpoře finanční a ekonomické gramotnosti v ČNB věnujeme dlouhodobě.**“³⁰

2.2 Prevence

„Slovo prevence je latinského původu a znamená opatření učiněná předem, včasnou obranu nebo ochranu. Přibližně od konce padesátých let 20. století se rozdělila na primární a sekundární. Jedná se tedy o soubor opatření, jejichž cílem je předcházení mimořádným událostem, jejich škodlivým dopadům a krizovým situacím.

27 *Finanční a ekonomická gramotnost*. Česká národní banka - Návštěvnické centrum [online]. [cit. 2023-01-11]. Dostupné z: <https://nc.cnb.cz/pub/cs/financni-a-ekonomicka-gramotnost/>

28 *ČNB se chce přiblížit lidem, chystá vzdělávací návštěvnické centrum*. Novinky.cz [online]. 20. 4. 2022 [cit. 2023-01-15]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/ekonomika-foto-cnb-se-chce-priblizit-lidem-chysta-vzdelavaci-navstevnicke-centrum-40394418>

29 *ČNB připravilo výukové materiály k finanční gramotnosti*. Edu.cz [online]. [cit. 2023-01-15]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/cnb-pripravilo-vyukove-materialy-k-financni-gramotnosti/>

30 guvernér Jiří Rusnok in *Startuje kampaň propagující výukové podklady ČNB k finanční gramotnosti!*. Česká národní banka [online]. 18. 3. 2021 [cit. 2023-01-15]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/cnb-news/tiskove-zpravy/Startuje-kampan-propagujici-vyukove-podklady-CNB-k-financni-gramotnosti-00001/>

Dle MŠMT je primární prevence v širším slova smyslu výchova ke zdravému životnímu stylu a k rozvoji pozitivního sociálního chování a rozvoji psychosociálních dovedností a zvládání zátěžových situací osobnosti.³¹

Bohužel není pravidlem, že by si děti v dnešní době s sebou do života odnášely potřebné návyky ze svých rodin. Ba naopak je spíše výjimkou, když děti dostávají pravidelné kapesné nebo když jsou přímo zasvěcovány do fungování rodinných financí, a to je obrovská škoda.

Nezkušenost a informační nerovnováha vytváří podhoubí k tomu, že mnoho společností těží z vaší nevědomosti.³²

Pokud si člověk počíná s financemi neobratně, může se snadno dostat do existencionálních problémů. Ty vedou k narušení psychologické i sociální vrstvy člověka a mohou přerůst až do chronických psychosomatických problémů.

V rámci prevence je nutné děti učit hodnotě peněz a vytvořit u nich takové návyky, které jim umožní peníze šetřit. **Osvěta je stabilizující a integrující prvek.** Je to způsob, jakým lze efektivně bojovat proti finanční zadluženosti.

„Daruješ-li člověku rybu, nakrmíš ho na den, naučíš-li ho lovit, dáš mu potravu pro celý život.“³³

Dostupnost programů primární prevence je celorepubliková. Jejich kvalita i rozsah je však regionálně značně nerovnoměrná. Realizace prevenčních programů má různé podoby, stěžejní cíl je za pomoci chytrého uvažování preventivně předcházet a snižovat zejména zdravotní, sociální, ekonomické, ale i nehmotné škody, které vyplývají z neuváženého hospodaření s osobními financemi.

2.2.1 Peníze

31 *O primární prevenci rizikového chování.* Národní ústav pro vzdělávání [online]. 5/2014 [cit. 2023-01-22]. Dostupné z: <http://archiv-nuv.npi.cz/t/co-je-skolska-primarni-prevence-rizikoveho-chovani.html>

32 MÚDRA, Dominika. *Jak zlepšit svoji finanční gramotnost?*. Financer.com [online]. 26. 7. 2022 [cit. 2023-01-15]. Dostupné z: https://financer.com/cz/jak-na-to/financi-gramotnost/#Sprvn_rozhodovni_o_penzch

33 *Čínské přísloví.* Citáty.net [online]. [cit. 2023-01-23]. Dostupné z: <https://citaty.net/citaty/1982963-cinske-prislovi-darujes-li-cloveku-rybu-nakrmis-ho-na-den-naucis/>

„Peníze dělají člověka.“³⁴ Nejsou z povahy dobré nebo špatné. Jsou pouhým prostředkem nebo nástrojem v rukách lidí. V životě neznamenaají všechno, ale ať se nám to líbí nebo ne, bez nich se zkrátka neobejdeme, neboť ekonomické faktory hrají v materialistické společnosti zásadní, podmiňující a rozhodující význam. Peníze potřebuje každý z nás. Odosobnit se od nich je obtížné, protože jsou prostředkem směny. Jsou provázány s životní úrovní jedince. Ta udává stupeň materiálního blahobytu. Ekonomickým ekvivalentem pro hotovostní peníze, které skutečně ekonomikou obíhají, je oběživo. Opakem oběživa jsou tzv. bezhotovostní peníze, tedy bankovní vklady.

„Aby člověk porozuměl moderní ekonomii, musí mít vyšší matematické vědomosti. Ekonomie se zabývá rozdělením nedostatkových zdrojů na různé účely, což označuje jednoduše to, za co se lidé rozhodnou utratit své peníze. Tento výběr je podle většiny ekonomických učebnic uskutečňován a vyjadřován cenami, což jsou ideální body na grafu, v nichž dochází ke střetu nabídky a poptávky. Racionalita ekonomického výběru je hluboce podmíněna kulturou. Koupě se realizuje díky tomu, že cena je správná, ale také proto, že jedinec je pod určitým společenským tlakem vybrat si určitou věc a ne jinou. Jednou z předpojatostí je vkus. O lidech, kteří provádějí ekonomické volby, předpokládají ekonomové mnohé, ale nejdůležitější předpoklad je ten, že existuje ekonomicky uvažující, nebo „racionální“ člověk, jehož činnost se řídí pravidlem maximálního výnosu a jehož nenasytost nezná mezí.“ (Murphy, 2008)

„Toužíme i po tom, aby nás lidé obdivovali díky našemu úspěchu, o kterém se domníváme, že je vyjádřený hmotným majetkem, jímž se obklopíme. Toužíme po statusu úspěšného a respektovaného člověka.“ (Murphy, 2008) Peníze nás zkrátka definují a vyjadřují nám smysluplnost toho, co v životě děláme. „Průmyslový člověk se již dávno odcizil produktům své práce a nyní se neustále více odcizuje ostatním lidem a sám sobě.

34 ZE SYNOPE, Diogénes. Citáty. Citáty.net [online]. [cit. 2023-01-23]. Dostupné z: <https://citaty.net/autori/diogenes-ze-synope/>

Takové jsou obrysy budoucnosti, která ještě plně nenastala, ale jejíž předvoj už je tady.“ (Murphy, 2008)

2.2.2 Konzum a jeho důsledky

Kritika konzumní společnosti zazněla již před druhou světovou válkou. Konzumní společnost jde ruku v ruce s globalizací. Konzum nutně patří k moderní společnosti. „Konzumní orientace je základním atributem moderní společnosti, takže jediná cesta zpět by byla cesta zpět do společnosti tradiční, což v zásadě absolutně není možné.“³⁵

Naše společnost je zaměřena na spotřebu. Konzum je ukazatelem sociálního postavení, určuje, kdo jsme. Žebříček nejúspěšnějších, a tedy i nejbohatších lidí planety sestavuje už přes třicet let magazín Forbes.³⁶ Kubátová soudí, že pro Čechy platí to, co pro ostatní společnosti. „Je pro nás typická okázalá spotřeba, ale ta závisí na výši příjmu, takže můžeme mluvit asi o 15 % naší populace. Více než 50 % Čechů by konzumovalo luxusně nebo dokonce i okázale, ale nemají na to prostředky.“³⁷

Tím, co nám přináší pocit naplnění štěstím, je nakupování. Nakupování koresponduje s roztěkaností moderního života. Rozumná hranice konzumu je subjektivní. S jídlem roste chuť. Je úplně jedno, kolik peněz vyděláte, stejně to bude málo. Kupujeme si věci, které mít nemusíme. Problém je i v tom, že toto štěstí je pomíjivé a pomíjí velmi rychle.³⁸ Základní potraviny dovážíme z daleka a jejich kvalita je nízká. Životnost produktů se snižuje. Výrobky se neopravují, ale vyhazují. Hromadíme odpad. Lidé jsou bezohlední a lační po zisku. Nerespektují lokální zvyklosti. Drancujeme životní prostředí a tím ničíme celou planetu.

35 Socioložka Helena Kubátová in *Kritika konzumní společnosti konzum vlastně podporuje*. Český rozhlas Plus [online]. 24. 2. 2017 [cit. 2023-01-23]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/sociolozka-kritika-konzumni-spolecnosti-konzum-vlastne-podporuje-6598202>

36 <https://forbes.cz>

37 Socioložka Helena Kubátová in *Kritika konzumní společnosti konzum vlastně podporuje*. Český rozhlas Plus [online]. 24. 2. 2017 [cit. 2023-01-23]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/sociolozka-kritika-konzumni-spolecnosti-konzum-vlastne-podporuje-6598202>

38 BLAHOVÁ, Hana. *Konzumní společnost a konzumní kultura. Bakalářská práce*. Masarykova univerzita v brně, Fakulta sociálních studií, 2014. str. 16

„Lidé dnes znají cenu všeho, ale hodnotu ničeho.“³⁹

Ekologická kritika masového konzumu upozorňuje především na to, že rostoucí konzum předpokládá rostoucí tempo přeměny přírodního bohatství na bohatství umělých věcí, a zdůrazňuje nevratnost této transformace.⁴⁰

2.2.3 Následky finanční negramotnosti

Denně jsme konfrontováni s postoji a sociálním tlakem, který nás nutí přijmout určité stanovisko, názory a normy. Musíme přizpůsobit své chování tomu, co od nás očekává většinová společnost. Uspokojovat základní biologické potřeby je stále obtížnější, protože se naše životní tempo zrychluje a náklady zvyšují. „Život v Česku vyjde draho. Jak ukázala aktuální data statistického portálu Numbeo, Pražané mají dokonce nejvyšší náklady z 50 sledovaných měst střední a východní Evropy. Největší finanční zátěží jsou pro ně ceny bydlení a potravin.“⁴¹

Každý z nás žije autentický život. Každý řeší své problémy po svém, ale jakmile dojde na zadlužení, jsou si příběhy jednotlivců dosti podobné. Peníze si vypůjčíme z ušlechtilého důvodu, abychom zajistili naši existenci nebo naši rodinu. Půjčit si peníze je docela jednoduché, někdy až moc. Splácet potom už o něco těžší, někdy až moc, dokonce až tolik, že dlužník splácet nezvládá. S tím mohou přicházet dlouhodobé nepříjemnosti – nevýhodné smlouvy, předražené půjčky, dluhy a špatné investice.⁴² Převážná většina lidí bohužel nerozumí tomu, jak trh ovlivňuje cenu, neznají podstatu peněz, jejich proměnu v historii a jejich současnou podobu; nerozlišují, co je spotřeba a co je investice, jak je

39 WILDE, Oscar. Citáty. Citáty.net [online]. [cit. 2023-01-23]. Dostupné z: <https://citaty.net/citaty/283483-oscar-wilde-lide-dnes-znaji-cenu-vseho-ale-hodnotu-niceho/>

40 *Společnost konzumní*. Sociologická encyklopedie. Sociologický ústav AV ČR [online]. [cit. 2023-01-23]. Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Spole%C4%8Dnost_konzumn%C3%AD

41 *Život v Česku vyjde draho, ukazuje srovnání zemí. Nejvyšší náklady mají Pražané*. Aktuálně.cz [online]. 30. 1. 2022 [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/finance/praha-a-brno-jsou-nejdrazi-mesta-pro-zivot-ve-stredni-a-vyc/r~101f03b4802d11ec8d900cc47ab5f122/>

42 Finanční gramotnost. ZIBA.CZ [online]. [cit. 2023-02-28]. Dostupné z: <https://www.ziba.cz/financni-gramotnost/>

uspořádán bankovní systém atd. Toto všechno se projevuje neschopností správně reagovat na změny ekonomické situace v České republice.⁴³

„Kdo není finančně gramotný, uzavírá nevýhodné smlouvy a také nedokáže dostatečně vnímat riziko u úvěrových produktů. Často se stává, že osoba v důsledku neznalostí řeší jeden dluh jinou půjčkou a dostává se až do dluhové pasti. Následky mohou být pro rodinné (i osobní) finance fatální. Exekuce, ztráta majetku, osobní bankrot a nucená správa příjmů externím subjektem po několik let.“⁴⁴

Většina lidí v exekuci se nachází v produktivním věku, což má závažné ekonomické dopady. Není ale výjimkou, že se do dluhu dostanou již nezletilí nebo senioři. „Zadlužení tuzemských domácností se loni zvýšilo o 365 miliard korun. Šlo o nejvyšší nárůst v historii a podle údajů z bankovního i nebankovního registru se tak celkový dluh zvýšil na 2,97 bilionu korun.“⁴⁵

Dluhová past je existencionální problém, který vytváří na jedince tlak. Má prokazatelně vliv na životní pohodu a lidskou psychiku. Může jít o zdraví, jelikož nadměrný stres z nezaplacených účtů, probdělé noci i celý den naplněný nervozitou a úzkostí vede k velkým zdravotním problémům. „Je prokázáno, že lidé v dluhové pasti nerealizují svůj plný ekonomický potenciál. To nemluvím o negativních dopadech na jejich fyzické i duševní zdraví a enormní zátěži pro sociální systém. Odhadem až dva miliony exekucemi paralyzovaných Čechů – započteme-li i rodinné příslušníky – není to, co by Česká republika potřebovala,“⁴⁶

43 *Finanční gramotnost* [online]. In: Vedení školy v praxi. [cit. 2023-02-23]. Dostupné z: https://docs.google.com/viewerng/viewer?url=https://clanky.rvp.cz/clanky/download-attachment?file_id%3D8137, str. 3.

44 *Základy finanční gramotnosti - Jak správně zacházet s financemi?*. Finex.cz [online]. 6. 4. 2021 [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: <https://finex.cz/zaklady-financni-gramotnosti/>

45 *Zadlužení domácností rekordně vzrostlo*. TýdeníkHrot.cz [online]. 17. 3. 2022 [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: <https://www.tydenikhrot.cz/clanek/zadluzeni-domacnosti-rekordne-vzrostlo-kvuli-hypotekam>

46 Tanweer Ali, ekonom z University of New York in Prague, in *David: Dluhy jsou obrovské stigma. Do exekuce se dostal kvůli hypotéce*. Iprima.cz [online]. 14. 2. 2018 [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: <https://prima.iprima.cz/zpravodajstvi/david-dluhy-jsou-obrovske-stigma-do-exekuce-se-dostal-kvuli-hypotece>

Upadneme-li do platební neschopnosti, rázem se ocitneme v mašinérii exekuce. Dluhy vysávají z lidského života pocit štěstí, radost i potěchu ze samotného bytí, protože vytváří pocity úzkosti, stresu, neklidu, obavy a strachu, ale co je nejhorší, berou nám pocit, že se ve svém životě můžeme pohnout kupředu. Myslíme na to, abychom narovnali závazky z minulosti namísto toho, abychom si užívali přítomnost a byly schopni se plně koncentrovat na budoucí výzvy.

Kvalitní vzdělání nás učí tomu, abychom problémovým situacím předcházeli, čelili jim a řešili je. Klíčové je včasné řešení dluhů. „Kdybych nešel do insolvence, tak bych se dál utápěl v dluzích a nikdy by se ten koloběh nezastavil,“⁴⁷ Osvojit si správné finančních návyky může být sice obtížné, ale je to existenciálně nezbytné. Nikdo z nás není tabula rasa, takže si životem neseme mnoho zlovyků, které mají přesah i do světa financí.

2.2.4 Finanční vzdělávání jako nástroj prevence lichvy a exekucí

Finanční gramotnost obyvatel je jedním ze základních předpokladů správného rozhodování spotřebitele v otázkách osobních financí a sjednávání finančních služeb. Je klíčovým nástrojem pro boj se zadlužením spotřebitelů a domácností, eliminaci jejich předlužení, snížení počtu exekucí a insolvenčních řízení a jiných negativních jevů.⁴⁸

Informovaný spotřebitel přemýšlí v souvislostech a umí preventivně předcházet patologickému chování. „Z dětí, které neumí pořádně číst a pochopit základní obsah informace stěsnané v několika stránkách, neumějí logicky uvažovat, neznají trojčlenku, neumí pracovat se zlomky, naprosto nutně vyrostou lidé, kteří prostě neobstojí ve finančním světě a nebudou finančně gramotní.“⁴⁹ „Není nutné vědět, jaký je rozdíl mezi devizou a

47 David: *Dluhy jsou obrovské stigma. Do exekuce se dostal kvůli hypotéce*. Iprima.cz [online]. 14. 2. 2018 [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: <https://prima.iprima.cz/zpravodajstvi/david-dluhy-jsou-obrovske-stigma-do-exekuce-se-dostal-kvuli-hypotece>

48 *Finanční vzdělávání*. Ministerstvo financí ČR [online]. 24. 1. 2020 [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/vzdelavani/financni-vzdelavani>

49 Eva Zamrazilová členka bankovní rady ČNB in *Záznam ze společné tiskové konference Ministerstva financí ČR a České národní banky ze dne 13. 12. 2010: Zvyšování finanční gramotnosti v ČR* [online]. 2010 [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/verejnost/servis-pro-media/audio-video/Zaznam-ze-spolecne-tiskove-konference-Ministerstva-financi-CR-a-Ceske-narodni-banky-ze-dne-13.12.2010/>

valutou. Podstatnější pro život je například správně zvážit výnos, riziko a likviditu při investování.“⁵⁰

K problémům sociálně-ekonomickým a patologickým jevům dochází zejména v tzv. vyloučených lokalitách. Postihují ty nejzranitelnější sociální skupiny. Prakticky komukoliv z nás se může v životě přihodit neočekávaná událost, která jej zadluží. A co dál?

„Mezi kriminogenní faktory se také stále více prosazuje prvek vysoké zadluženosti obyvatelstva, a to jak z pohledu potenciálu stát se obětí, tak i pachatelem trestné činnosti. Zejména v případě pachatelů – recidivistů a kriminality v sociálně vyloučených lokalitách hraje prvek zadluženosti velmi významnou roli.“⁵¹

Výjimečné nejsou ani případy, které končí tragicky. „Dluhy mohou vést k depresím a sebevražedným myšlenkám.“⁵² „Sebevražednost je v dnešní době stále aktuálnějším tématem, protože si každoročně tento způsob odchodu ze světa vybere více než milion lidí. Jde o globální problém, který se řeší i na úrovni Světové zdravotnické organizace. Snahou je co nejlépe zjistit a postihnout faktory, které sebevražedné chování způsobují a následně je eliminovat.“⁵³

Na výše zmíněné správná prevence samozřejmě cílí. Zde se hranice finanční gramotnosti stírají s gramotností právního charakteru. Ta zahrnuje znalost práv a povinností, orientaci v právním systému a možnostech další pomoci. Důležité je neupadnout v apatii a situaci včas řešit. Lidé častokrát postupují zcela iracionálně a volí naprosto nevhodné strategie. I na takové, jež se ocitli v platební neschopnosti, Český stát pamatuje a podává jim pomocnou ruku. Zákon je směrem k dlužníkovi přívětivý. O oddlužení může požádat

50 Luboš Komárek, náměstek ředitele sekce měnové in *Startuje kampaň propagující výukové podklady ČNB k finanční gramotnosti!*. Česká národní banka [online]. 18. 3. 2021 [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/cnb-news/tiskove-zpravy/Startuje-kampan-propagujici-vyukove-podklady-CNB-k-financni-gramotnosti-00001/>

51 *Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2016 až 2020*. Ministerstvo vnitra ČR [online]. [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/strategie-prevence-kriminality-v-ceske-republice-na-leta-2016-az-2020.aspx>

52 *Dluhy mohou vést k depresím a sebevražedným myšlenkám, říká psycholog*. Český rozhlas, Radio Wave [online]. 29. 8. 2019 [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://wave.rozhlas.cz/dluhy-mohou-vest-k-depresim-a-sebevrazednym-myslenkam-rika-psycholog-8046585>

53 *Statistická analýza sebevražednosti v České republice z pohledu časových řad*, Markéta Arltová, Michaela Antovová, Demografie, 2016, 58: 29-48

prakticky jakákoliv fyzická osoba. Z tohoto důvodu institut oddlužení někteří hodnotí jako zbraň v rukou dlužníků, kteří vědí, jak a kdy ji nejlépe využít.⁵⁴

Insolvenční zákon je v naší justici zakotvený od roku 2006. Jedná se o zákon č. 182/2006 Sb.⁵⁵ Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení nabyl účinnosti 1. 1. 2008. Systém oddlužení je právní proces, který začíná tím, že se žadatel oficiální cestou obrátí na soud.

Insolvenční soud vydává žadateli rozhodnutí o úpadku, je-li osvědčením nebo dokazováním zjištěno, že dlužník se v úpadku skutečně nachází nebo že mu úpadek hrozí. Platná legislativa specifikuje podmínky a způsoby řešení oddlužení. Již není podmínkou pro povolení oddlužení předpoklad, že dlužník zaplatí nejméně 30 % pohledávek svých nezajištěných věřitelů. Konkrétní částka se liší v závislosti na výši příjmů dlužníka a počtu vyživovaných osob.

Pokud člověk prokáže poctivý záměr a odpovědný přístup k plnění povinností, může dojít k oddlužení poměrně brzy. Standardně se oddlužení realizuje formou plněním splátkového kalendáře a zpeněžením majetkové podstaty. Dlužník bude nejen platit pravidelné měsíční splátky, ale zároveň bude prodán jeho majetek. Podmínky stanovené soudem je nutné dodržovat po dobu pěti let, pokud nebude průběh oddlužení prodloužen nebo přerušeno.

2.3 Diagnostický ústav

Je někdy neodbornou veřejností nazývána jako vězení, „past’ák“, „polepšovna“ nebo třídící či záchytný „děcák“. Podobná označení jsou však pejorativní a vytváří stigma, proto v běžné mluvě opouštíme od podobných pojmenování a nahrazujeme je univerbizovaným označením „diagnost’ák“.

Diagnostický ústav přijímá děti s nařízeným předběžným opatřením, nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou. Účel a působnost diagnostického ústavu jako zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a pro preventivně

54 *Kam až povede lidská benevolence aneb oddlužení jako zbraň dlužníka na věřitele*. Advokátní deník online [online]. 7. 5. 2020 [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2020/05/07/kam-az-povede-lidska-benevolence-aneb-oddluzeni-jako-zbran-dluznika-na-veritele/>

55 <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-182>

výchovnou péči upravuje Zákon č. 109/2002 Sb.⁵⁶, tj. Zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních. Hlavní snahou je, aby se život klientů co nejvíce podobal a přiblížil životu jejich vrstevníků v rodinách. Instituce vytváří program rozvoje osobnosti. Dle potřeb dítěte zajišťuje následující úkoly: diagnostické, vzdělávací, terapeutické, výchovné a sociální, organizační, koordinační.

2.3.1 Diagnostické ústavy v České republice

Diagnostické ústavy jsou na území České republiky zastoupeny nerovnoměrně. Mezi čtrnácti kraji, které tvoří Českou republiku, nalezneme tedy i takové kraje, které diagnostický ústav nemají. Pro ústavy tohoto charakteru je celkem běžně to, že se člení podle pohlaví nebo dle věku dítěte. O přemístění rozhoduje vždy soud. Pobyt by standardně neměl přesáhnout dobu osmi týdnů.

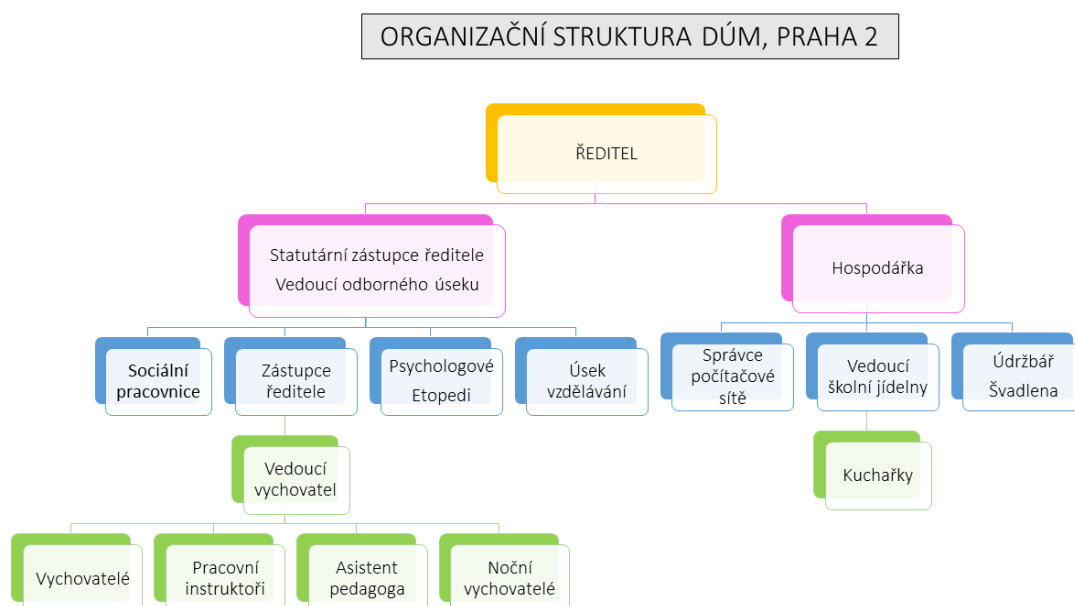
Komplexní vyšetření psychologického, speciálně pedagogického, zdravotního i sociálního charakteru má své standardy. Všechny instituce jednájí v souladu s Metodickým pokynem, který stanovuje standardy kvality péče o děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a ve školských zařízeních pro preventivně výchovnou péči. Standardy nemají za cíl péči o děti unifikovat a učinit ji uniformní, „standardizovanou“ v obsahovém slova smyslu, nespecifikují tedy konkrétní výchovné metody a postupy. Svým nastavením a strukturou umožňují jednotlivým zařízením zvolit, vytvořit a rozvíjet svůj vlastní přístup péče o děti.

2.3.2 Diagnostický ústav pro mládež, Praha 2, Lublaňská 33

Počátky organizované péče o delikventní mládež mají v Čechách svou tradici, která sahá až do konce 18. století. Roku 1885 bylo prostřednictvím rakouského občanského zákoníku nařízeno zemím zakládat polepšovny. Umístění v polepšovně mohlo být výsledkem buď trestního řízení proti mladistvému nebo žádostí rodičů. O přijetí do ústavu však nakonec rozhodla příslušná komise zemského úřadu nebo ředitelství příslušného spolku.

⁵⁶ Zákon č. 109/2002 Sb. § 5 o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů.

V roce 1842 byla Jednotou založena první instituce pro narušenou mládež u nás – Vychovatelna u Dobrého pastýře, která sídlila v ulici U Řetězové lávky na Menším Městě pražském. O rok později byla přemístěna do domu na rohu ulic Kateřinské a Ječné. Poslední stěhování proběhlo v roce 1904 do dnešního sídla Diagnostického ústavu v Lublaňské ulici na Praze 2. S účinností od 1. ledna 1992 byl podle § 6 odst. 1 písm. b) zákona České národní rady č. 564/1990 Sb., zřízení MŠMT ČR Diagnostický ústav pro mládež se sídlem v Lublaňské ulici 33.⁵⁷

⁵⁸ Organizační schéma

Diagnostický ústav pro mládež, Praha 2, Lublaňská 33 (též DIUS) má kapacitu 24 lůžek. Součástí je i pracoviště Vratislavova ulice, v němž je kapacita poloviční. Toto pracoviště je specifické svým zaměřením na poskytování prodloužené výchovně terapeutické péče o děti přijaté do DÚM na základě rozhodnutí soudu. Hlavními kritérii pro přijetí dětí do tohoto programu jsou jejich osobnostní rysy, zdravotní stav nebo životní situace, které vyžadují stabilní prostředí rodinného typu.

⁵⁷ Historie. Diagnostický ústav pro mládež [online]. [cit. 2023-02-08]. Dostupné z: <http://dius.cz/historie/>

⁵⁸ Organizační schéma z Výroční zprávy DIUS 2019–2020, str. 7.

Situace související s COVID-19, kdy od listopadu 2020 do května 2021, byla pozastavena činnost soudů a rapidně se tak snížil počet umístovaných dětí. V červnu 2021 byla naopak kapacita zařízení zase velmi rychle naplněna. Délka pobytu dětí, které čekají na soudní rozhodnutí o přemístění, zůstává nadále neúměrně dlouhá.

Více než 97 % chlapců má uvedeny v anamnéze závažné poruchy chování. Mezi další nejčastěji uváděné důvody umístění se objevují: sexuálně rizikové chování, zneužívání návykových látek, autoagrese, trestná činnost (včetně velmi závažné násilné trestné činnosti), útky a toulání.⁵⁹ Mezi další bariéry patří i horší orientace v mezilidských vztazích, mezery ve finanční gramotnosti, složitější sebeprosazení a chybějící komunikační dovednosti.

2.3.3 Specifika výchovně vzdělávacího procesu v DIUS

V diagnostickém ústavu je realizace výchovně vzdělávacího procesu odlišná od toho, na co jsme standardně zvyklí ve školním prostředí. Hlavní rozdíl spočívá v tom, že školní třída je sice víceméně složena z vrstevníků, ale každý chlapec si s sebou přináší odlišnou úroveň vzdělání. Může se tedy stát, že se v jedné třídě potká chlapec, který nemá dokončenou ZŠ, s chlapcem, který před umístěním do diagnostického ústavu studoval gymnázium.

Jelikož je systém péče tvořen kooperací jednotlivých institucí, rychlost odlivu a přílivu žáků se různí. Noví žáci přichází a poměrně brzy zase odchází. Kolektiv se během klasického školního roku dynamicky obměňuje.

Výše popisované má vliv na složení školní třídy, „je charakteristické pestré složení žáků a legislativně zakotvený způsob, jak do školy přicházejí.“⁶⁰ Žáci jsou tedy různí, s odlišnými zájmy i potřebami, a to se samozřejmě promítá do obsahu učiva i v samotném vyučování. Standardně se třída učí dle týdenního plánu, který vytváří vyučující v souladu s

59 Výroční zpráva 2021/2022. Diagnostický ústav pro mládež [online]. [cit. 2023-02-08]. Dostupné z: https://drive.google.com/file/d/1a_WzJsF7EqOvlpGCSCCO6UXhRnPc9B2O/view

60 Tvorba ŠVP na škole při dětském diagnostickém ústavu. Metodický portál RVP.cz [online]. 11. 9. 2019 [cit. 2023-02-08]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/22214/tvorba-svp-na-skole-pri-detskem-diagnostickem-ustavu.html>

rámčovými vzdělávacími programy. Mohou se ovšem objevit jisté divergence. Například ti, kteří nepřerušili studium na své škole, mohou mít během vyučování odlišné zadání atp.

Zásadní rozdíl je také v organizaci výuky. Školní třída je zpravidla menšího charakteru. Na chlapce umístěné v ústavu připadají dva učitelé, kteří si své žáky dělí do dvou skupin. Chápáno z hlediska časového uspořádání je výuka organizovaná do dvou tříhodinových bloků, které dělí pauza na svačinu.

Na závěr stojí za zmínku úplná absence známkování. Učitelé své žáky neklasifikují, ale předávají slovní hodnocení ve formě zápisu. Tento výstup je hodnotný zejména pro potřeby diagnostické vyšetření.

3 Praktická část

Nyní navážeme na teoretická východiska této diplomové práce, kterým byla věnována pozornost. **Cílem empirické části je zjistit a věrohodně popsat, jaká je finanční gramotnost žáků umístěných v DIUS.** Určit úroveň finanční gramotnosti je obtížné. Posuzovat finanční gramotnost na základě výsledků testů je dle mého skromného názoru nedostačující. Proto jsem pro svůj výzkum použil šetření kvalitativní povahy.

Finanční gramotnost ovlivňuje život každého. Události, které se odehrávají kolem nás, přirozeně generují různé podněty, které je možné zakomponovat do obsahu učiva. Aktuality je dle mého názoru vhodné propojovat s výchovně vzdělávacím procesem, protože budují povědomí o tom, jak věci kolem nás fungují. 11. 5. 2022 jmenoval Miloš Zeman do funkce nového v pořadí pátého guvernéra ČNB⁶¹. Od jmenovaného Aleše Michla v čele ČNB se očekává především to, že přinese razantní změnu v boji s inflací.

Aktuální informace podobného charakteru jsem se snažil reflektovat a implementovat do přípravy. Během samostudia jsem **postupně přepracovával své dosavadní poznámky v pracovní listy.** Většina myšlenek vychází z analýzy publikovaných materiálů finančních autorit zmiňovaných v teoretické části. Byly dimenzovány tak, aby byly aplikovatelné během rozhovoru s participanty a zprostředkovaly relevantní data. Nakonec

61 *Novým guvernérem ČNB byl jmenován Aleš Michl.* Česká národní banka [online]. 11. 5. 2022 [cit. 2023-02-08]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/cnb-news/tiskove-zpravy/Novym-guvernerem-CNB-byl-jmenovan-Ales-Michl>

jsem došel k závěru, že **kombinace pěti nástrojů** bude dostačující k tomu, abych mohl obsáhnout, jak chlapci, jež se ocitli na prahu dospělosti, smýšlí ohledně správy financí. Ve svém výzkumu se zaměřuji především na finanční znalost a odpovědnost, popis individuálních životních nákladů a všeobecný přehled.

3.1 Úvod do výzkumu

Na úplném počátku jsem si potřeboval potvrdit svou domněnku, která byla více méně zřejmá. Aplikují finanční gramotnost v DIUS? Odpověď, která mě mile překvapila, jsem dohledal v týdenním programu výchovně vzdělávací činnosti. Z analýzy vyplynulo, že se jedná o poměrně frekventované téma, které je artikulováno nejen v prostředí školní třídy, ale i v rámci programů, které připravují vychovatelé.

Další navazující otázky ohledně realizace výzkumu na finanční gramotnost jsem směřoval na kolegy vychovatele. Ti ochotně sdíleli své zkušenosti, znalosti i poznatky v družném rozhovoru. Zároveň jsem dostal jistá doporučení, abych se v této souvislosti obrátil na pedagogickou pracovníci, do jejíž kompetence finanční gramotnost spadá. Svou pozornost jsem tedy zaměřil právě na ni a navázali jsme spolu užší spolupráci.

Pro svůj výzkum se mi podařilo vytvořit vhodné podmínky. Použité nástroje byly konstruovány tak, aby poskytly dostatečné množství konkrétních dat, na základě kterých bude možné uspokojivě popsat finanční gramotnost žáků v DIUS. Od počátku jsem zamýšlel **výsledky testů doplnit o data nabytá v rozhovoru**. „Jazyk je přístroj, který lze báječně uzpůsobit tomu, co chceme vyjádřit.“ (Murphy, 2008) Autentické výpovědi nejlépe poodhalí názorovou orientaci participantů. Prvky dynamické diagnostiky obohatí způsob celé této práce. Od rozhovorů si slibuji především to, že mi pomohou lépe poodhalit a pochopit kognitivní procesy účastníků rozhovoru. To mi pomůže dostat se v mém bádání hlouběji.

3.2 Metodologie

Zamýšlel jsem pro svou diplomovou práci zvolit takové téma, které je zajímavé a zároveň praktické zejména pro učitelskou praxi. Proto jsem se nejprve inspiroval z rámcových vzdělávacích programů. „S pojmem finanční gramotnost se v RVP ZV přímo nesetkáváme, dokument ale poskytuje potenciál k jejímu rozvoji. Problematika financí je přímou součástí vzdělávacích oborů Výchova k občanství a Člověk a svět práce. Možnosti

k budování finanční gramotnosti můžeme vidět i tam, kde je kladen důraz na řešení aplikačních úloh, řešení problémů a propojení s běžným životem.“⁶²

Rozhodl jsem se, že nabyté poznatky aplikuji na klientech DIUS. **Mým záměrem je popsat finanční gramotnost žáků umístěných do diagnostického ústavu.** Případová studie je jedním z přístupů kvalitativního výzkumu, která nejlépe poslouží kýženému cíli, protože nejlépe odpovídá rozměrům zamýšleného výzkumu. Obecně je charakterizovaná jako „detailní studium jednoho případu nebo několika málo případů“⁶³

Pro případovou studii je charakteristické také to, že kombinuje různé druhy sběru informací. Jedná se například o analýzu dokumentů, přímé pozorování předmětu studie nebo také rozhovor. Výzkum je specifický právě výběrovým souborem respondentů. Své teoretické poznatky jsem modifikoval a aplikoval na genderově homogenní vzorek participantů. Klienti DIUS jsou chlapci, kteří mají dokončené základní vzdělání a jsou ve věkovém rozmezí patnáct až sedmnáct let. Stejně jako jedince se může kazuistika týkat i skupiny lidí či instituce. Slouží jako pomoc a srovnání pro podobné případy⁶⁴

3.3 Metody zpracování

Svůj výzkum jsem započal tím, že jsem nejprve nahromadil poměrně velké množství dat a podrobil je analýze. Největší pozornost jsem věnoval informacím odborného charakteru, které vznikly pod záštitou jednotlivých ministerstev, ČNB a OECD. „Záměrem výzkumníka provádějícího kvalitativní výzkum je za pomoci celé řady postupů a metod rozkrýt a reprezentovat to, jak lidé chápou, vytvářejí a prožívají sociální realitu“⁶⁵

Pro lepší osobní orientaci v rozsáhlém tématu financí a zejména pro sběr dat byla vytvořena baterie testů. Na tomto základu jsem postavil rozhovor. Považuji jej za hlavní

62 *Finanční gramotnost v RVP ZV*. Metodický portál RVP.CZ [online]. 11. 1. 2011 [cit. 2023-02-08]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/13323/FINANCNI-GRAMOTNOST-V-RVP-ZV.html>

63 HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2., aktualiz. Vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.

64 HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. <http://seminarni-prace.net/cs/tipy-a-triky/pripadova-studie/> Třetí, aktualizované vydání. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0873-0.

65 ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

metodu své práce. „Interview je výzkumnou metodou, která umožňuje zachytit nejen fakta, ale i hlouběji proniknout do motivů a postojů respondentů.“ (Gavora, 2010) Je to základní výzkumná metoda i diagnostická technika, která mi umožní interaktivně ovlivňovat to, co mi účastníci sdělí a především kolik mi toho sdělí.

„Výhodou případové studie pro praktika je, že k základnímu zpracování dat obvykle nepotřebuje znalosti zvláštních metod. Základním přístupem je kritické prozkoumání a systematické porovnání dat z různých zdrojů. Hledáme, jakou odpověď nám data nabízí vzhledem k výzkumné otázce.“⁶⁶ Doslovné protokoly byly podrobeny obsahové analýze a dále zpracovány. **Cílem přetvoření vstupních dat je vytvořit ucelený a čtivý text, který propojuje život účastníka a jeho finanční znalosti.**

3.3.1 Pracovní listy

Pracovní listy vznikaly postupnou extrakcí informací z různých zdrojů. Stěžejní materiály pochází od Ministerstva financí⁶⁷, ČNB⁶⁸, OECD⁶⁹, metodického portálu RVP⁷⁰ i jiných učitelských portálů např. Dumy.cz⁷¹. Pro potřeby výzkumu bylo nutné nabytá data nejprve redukovat a poté modifikovat. Formulace otázek a úkolů cílí na úroveň zaměřené cílové skupiny účastníků.

Pracovní listy byly předmětem pilotní studie, která vedla k přehodnocení některých snah a přepracování výzkumných otázek. Některé byly přeformulovány, některé byly zcela vyřazeny nebo nahrazeny. Nakonec se podoba otázek ustálila a rozprostřela do tří částí.

66 JAK JEDNODUŠE PROVÉST A NAPSAT PŘÍPADOVOU STUDII: VODÍTKA PRO PSYCHOTERAPEUTY V PRAXI, Jan Roubal, Michal Čeveliček, Tomáš Řiháček, *Psychoterapie*. 13 (1), 22–39; ISSN 1802-3983

67 *Měření finanční gramotnosti 2020*. Ministerstvo financí ČR [online]. 25. 6. 2020 [cit. 2022-11-08]. Dostupné z: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/pro-odborniky/mereni-urovne-financni-gramotnosti/2020/mereni-financni-gramotnosti-2020-3302>

68 *Finanční a ekonomická gramotnost*. Česká národní banka [online]. [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/financni-a-ekonomicka-gramotnost/

69 *OECD rozcestník*. Ministerstvo financí ČR [online]. [cit. 2022-11-08]. Dostupné z: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/pro-odborniky/oecd>

70 Metodický portál RVP.CZ [online]. [cit. 2022-11-08]. Dostupné z: <https://rvp.cz/vyhledavani?term=finan%C4%8Dn%C3%AD+gramotnost&sb=>

71 Digitální materiály pro výuku [online]. [cit. 2022-11-08]. Dostupné z: <https://www.dumy.cz/vyhledavani?fraze=finan%C4%8Dn%C3%AD+gramotnost&x=0&y=0>

První část testu tvoří sedm otázek, které cílí na numerickou matematiku. Uznává se, že tvoří jeden z mostů mezi teorií a praxí matematiky. První příklad krátkodobého spoření jsem převzal z bakalářské práce Elišky Uchytílové (2014). Zbytek cvičení vychází z materiálů ČNB.

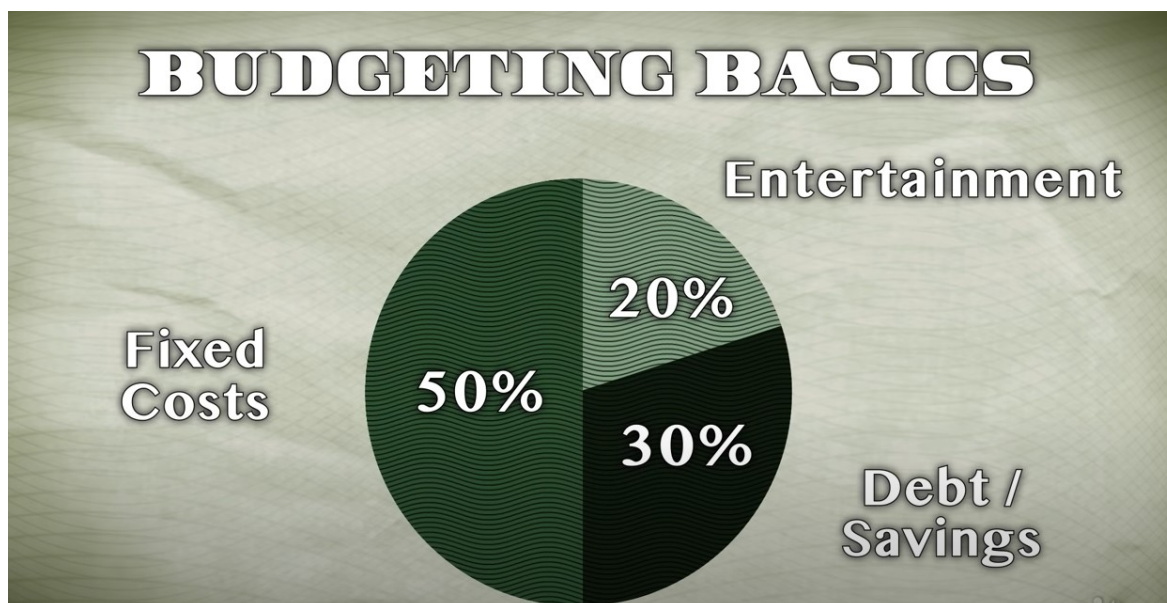
Druhá část testu vychází z otázek, které cílí na hodnocení a názorovou orientaci respondenta. Prakticky se jedná o standardizovaný dotazník, který tvoří dvanáct otázek.

Třetí část testu tvoří sedm otázek, které respondent řeší na základě svých rozhodnutí s apelem na svou finanční znalost a ekonomickou zodpovědnost. V tomto testu, zrovna tak jako v testu II, mi byl velkou inspirací dotazník, který používá ve svém výzkumu OECD.

3.3.2 Nástroj „Náklady 21. století“

Víte, za co utrácíte své peníze? Tento prostý nástroj má dle mého názoru v kombinaci s rozhovorem velký potenciál opatřit zajímavá data. Respondent řeší úkol, ve kterém si musí vybavit a vyjmenovat veškeré své životní náklady, které se během měsíce běžně namanou. Cílem je uvědomit si a pojmenovat vše, za co participant utrácí své peníze, a kategorizovat do skupin. Součástí úkolu je i určit to, zda jsou náklady jednorázové či opakujícího se charakteru. Dopracujeme se k tomu, že vytvoříme přehled individuálních životních nákladů jedince. Ten je směrodatný zejména při sestavování rozpočtu pro život. Budgeting⁷² je pojem, jenž jsme převzali z angličtiny. V našem kontextu se užívá běžně. Prakticky se jedná o proces nebo kreativní plán, jak peníze utrácet.

72 Financial literacy. *YouTube.com* [online]. 6. 4. 2020 [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=4j2emMn7UaI>

Money in > money out. 50, 30, 20 rule.

ČNB lehce modifikovala tento převzatý americký model a přizpůsobila jej tuzemským podmínkám. Spotřebitele nabádá, k tomu, aby své osobní finance spravovali dle pravidla 7:2:1. Přičemž sedm bodů připadá na každodenní život, dva body na „železnou“ rezervu a zbytek je možné utratit za cokoliv, co nám přináší radost.

3.3.3 Nástroj „Víš za kolik jíš“

V rozhovorech jsem samozřejmě nemohl opomenout ani tento nezanedbatelný měsíční výdaj. Nezanedbatelnými výdaji z měsíčního rodinného rozpočtu jsou výdaje za potraviny.⁷³

Tento nástroj vznikl na základě modifikace odborného článku: Finanční gramotnost – Inspirace pro výuku.⁷⁴ ve kterém žáci získávají zkušenost tím, že porovnávají svůj odhad výše týdenních nákladů na nákup jídla se skutečnou hodnotou.

Přišlo mi příhodné v rámci tohoto výzkumu s chlapci pohovořit o aktuálním trendu zvyšování cen u potravin. Zajímalo mě především to, jaká je chlapecká zkušenost s

⁷³ *Finanční gramotnost – Inspirace pro výuku*. Metodický portál RVP.CZ [online]. 25. 8. 2011 [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/13325/FINANCNI-GRAMOTNOST---INSPIRACE-PRO-VYUKU.html>

⁷⁴ Tamtéž.

nakupováním potravin a zda mají vybudované jisté povědomí o tom, kolik potravin v dnešní době stojí.

3.3.4 Test „FINANČNÍ ZNALOST & ZODPOVĚDNOST“

Na tyto dva online testy jsem narazil šťastnou náhodou. Jelikož jsou běžně přístupné na stránkách Ministerstva financí⁷⁵, může se otestovat prakticky každý. Jedná se o hotový nástroj s okamžitým vyhodnocením. Bylo by tedy nemoudré ho nepřevzít a nevyužít pro zamýšlený výzkum.

Prakticky jde o klasické testy, ve kterých respondent volí z předpřipravených zformulovaných odpovědí. Na základě vyhodnocení odpovědí na sedmnáct otázek systém vygeneruje tabulku, která obsahuje úroveň znalosti. Součástí hodnoticí tabulky je doprovodný komentář i webové linky, které uživatele přesměrují na jiné webové stránky obsahující rady a tipy zacílené na otázky, jež byly v testu označeny chybně. Výsledek testu je třeba brát s rezervou. Nicméně věřím, že jistou výpovědní hodnotu má, a proto je výstřižek hodnoticí tabulky pro mou práci přínosný a je zakomponován do širšího popisu participanta.

3.3.5 Rozhovory

Veškeré mé dosavadní snažení směřovalo k těmto rozhovorům. Považuji je za stěžejní výzkumnou metodu. „Lidská řeč závisí na duševní schopnosti symbolizovat, abstraktně myslet a používat kulturu.“ (Murphy, 2008) K samotné realizaci přistupuji s veškerou pokorou. „Ačkoliv se zdá rozhovor jako banální nástroj, jeho odborné vedení tak snadné není, klade na diagnostika velké nároky.“⁷⁶

Protože i v diagnostickém ústavu mají v červenci a srpnu prázdninový režim, zamýšlel jsem rozhovory realizovat na konci školního roku 2022. Výběr participantů ovlivnilo mnoho okolností, ale mohu konstatovat, že výběr byl takřka náhodný. Do projektu jsem přizval takové klienty, kteří sami projevíli zájem se výzkumu účastnit a ochotně přistoupili na stanovené podmínky spolupráce.

75 *Test finanční gramotnosti: část FINANČNÍ ZODPOVĚDNOST*. Ministerstvo financí ČR [online]. [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/tipy-navody/otestujte-se/test-financni-zodpovednost>

76 Braun in PEDAGOGICKO-PSYCHOLOGICKÁ DIAGNOSTIKA, 2014

Stanovil jsem si poměrně ambiciózní cíl. Rozhovory jako takové byly různé. Snažil jsem se, aby nebyly delší než třicet minut. Věřím, že je takový časový limit dostačující na to, abych z rozhovorů vyléčil maximum a opatřil si tak zajímavá data pro následující popis. Celkem se mi podařilo nashromáždit devět autentických výpovědí. Chlapce budu dále v textu označovat tradičním výrazem participant. Všechny rozhovory se odehrály v prostředí DIUS.

Rozhovor s participantem č. 1 trval 40 minut a 4 sekundy a odehrál se 20. 6. 2022.

Rozhovor s participantem č. 2 trval 28 minut a 41 sekund a odehrál se 9. 6. 2022.

Rozhovor s participantem č. 3 trval 35 minut a 58 sekund a odehrál se 15. 6. 2022.

Rozhovor s participantem č. 4 trval 26 minut a 52 sekund a odehrál se 15. 6. 2022.

Rozhovor s participantem č. 5 trval 22 minut a 30 sekund a odehrál se 18. 6. 2022.

Rozhovor s participantem č. 6 trval 29 minut a 14 sekund a odehrál se 19. 6. 2022.

Rozhovor s participantem č. 7 trval 33 minut a 18 sekund a odehrál se 19. 6. 2022.

Rozhovor s participantem č. 8 trval 34 minut a 09 sekund a odehrál se 22. 6. 2022.

Rozhovor s participantem č. 9 trval 37 minut a 32 sekund a odehrál se 22. 6. 2022.

3.4 Závěry výzkumného šetření

Všechny rozhovory s jednotlivými participanty spojuje to, že jsem sběr dat zahájil online testem finanční zodpovědnosti. Je tu jistá predikce dobrého výsledku a ten je pozitivně motivující pro začátek rozhovoru.

Na úvod rozhovoru jsem řeč odvedl od tématu financí a požádal jsem participanty, aby mi pověděli o svém dětství i o tom, co je přivedlo do DIUS. Participanti se s úkolem vypořádávali po svém. „Z technického hlediska doporučujeme na počátku „dokumentovaného“ rozhovoru volit méně závažné otázky, aby si klient na „zachycování“ zvykl a jeho odpovědi byly spontánní.“⁷⁷ Věřím, že bude autentická výpověď pro čtenáře

77 Braun in PEDAGOGICKO-PSYCHOLOGICKÁ DIAGNOSTIKA, 2014

zajímavá a vypovídající, nicméně jsem se snažil řeč korigovat tak, aby vstupní sdělení nezabralo zbytečně mnoho prostoru a dalo se zachytit zhruba na jednu stránku psaného textu.

Poté se začala konverzace stáčet na témata, která s finanční gramotností úzce souvisí. Jako další nástroj jsem zvolil druhou část pracovního listu a za pomoci tohoto dotazníku jsem se snažil o to, aby se participant rozhovořil. Dále zpravidla následovala třetí část pracovního listu. Pak už se rozhovory odehrávaly různě. Snažil jsem se dialog moderovat tak, abychom se zbytečně neodchýlili od tématu a abych neopakoval své otázky. Zejména tehdy jsem ocenil svou důkladnou přípravu. Připravené nástroje posloužily nejen mě, ale leckdy pomáhaly i participantovi s formulací jeho odpovědi. Rozhovor byl zakončen online testem finanční znalosti.

Rozhovory byly přepsány a doslovný protokol byl podroben obsahové analýze. Tvorba dat zpravidla vznikala tak, že jsem přepsaný text vyčistil o plevebná slova a lehce přeformuloval některé neobratné formulace tak, aby byla pokud možno gramaticky korektní a hlavně srozumitelná. Dbal jsem na to, aby si přímá citace participanta zachovala svůj autentický ráz i informační sdělení.

Výsledkem přetvoření vstupních dat je **kazuistika**, která **obsahuje bližší popis participanta a jeho úroveň finanční znalosti a odpovědnosti**.

3.4.1 Participant č.1

„Dětství? No špatný... Mám staršího bratra a dvojče. Moc jsme spolu nevycházeli, ale teď už je to lepší. Rodiče mě neuměli vychovávat. Moc se mi nevěnovali. Měl jsem nějaký koníčky, ale pak mě z toho vyhodili, protože jsem se tam popral. Rodiče mi na to řekli, že jsem blbej.

Narodil jsem se v Karlových Varech. Ale teď bydlím u dědy. V rodině to neklapalo. My jsme se tam prali, hádali. Hádali jsme se kvůli blbostem. Třeba kvůli tomu, že nemám srovnaný boty. Jednou se to fakt vyhrotilo, no... Nepřijde mi to normální, trochu se za to stydím.

Potom mě přivezli do DIUS a rodiče mi chtěli dát ústavní výchovu a děda řekl, že si mě vezme do péče.“

Od účasti tohoto participanta ve svém výzkumu jsem si sliboval mnohé. Věřil jsem, že mi poodhalí svůj zcela nevšední životní příběh a také jsem věřil tomu, že bude jeho výsledek zaručeně kvalitní. Jak už to v životě bývá, s velkým očekáváním přichází velké zklamání. Nezbyvá tedy konstatovat, že jeho úvodní zpověď a konec konců i samotný výsledek pro mě byly jistým zklamáním.

V rozhovoru úmyslně neuvedl podstatná fakta. Např. své sklony k omamným látkám, které byly častým důvodem dohadů v rodině. Situace vygradovala natolik, až se otec se svým synem byli schopni pohádat doslova „na nože“. Navzdory tomu, že v kolektivu svých vrstevníků, je v tomto ohledu více než sdílný. Svými zkušenostmi i historkami se rád pochlubí. Došel jsem k závěru, že si tak v kolektivu udržuje jistou prestiž a upevňuje své postavení v nastolené hierarchii. V rozhovoru se mnou se ovšem na toto téma rozpovídat nechtěl a odpovídal vyhýbavě. Jak sám uvedl: „*Trochu se za to stydím.*“ Najednou jsem chlapce, který seděl během rozhovoru naproti mně, nepoznával. Byl skoupý na slovo, stydlivý a bohužel také nesoustředěný. V podstatě mi toho příliš k tématu finanční znalosti nesdělil.

Vaše hodnocení

Nízká úroveň finanční znalosti

Máte nízkou úroveň finanční znalosti, stejně jako 40 % dospělých v České republice.

Sice to není nejhorší výsledek, ale máte co dohánět. Protože **žádný učený z nebe nespadl**, finančně se vzdělat můžete na našem webu Finanční gramotnost aneb Proč se finančně vzdělávat? <https://financnivzdelavani.mfcr.cz>.

Vysoká úroveň finanční zodpovědnosti

Máte vysokou úroveň finanční zodpovědnosti, stejně jako 31 % dospělých v České republice.

Vypadá to, že se ve finančním světě relativně vyznáte, a nedáte se jen tak napálit. Vždy se však může najít nějaký vyuk, který se Vás může pokusit nacytat. Proto budte opatrní a řiďte se heslem **důvěřuj, ale prověřuj**.

Participant tvrdí, že si žádné vědomosti ohledně finanční gramotnosti ze základní školy neodnesl. Svou dosavadní vědomost hodnotí jako poměrně dobrou. „*Je to zajímavý, praktický určitě. Je to taky těžký, to počítání, rozhodování.*

Nemám bankovní účet. Tady mám založený konto, ale já platím většinou hotově.“ Jeho strategie vychází převážně z jeho životních zkušeností, např. Během nakupování. „*Chodil jsem nakupovat s mamkou i s taťkou. Chodím i teď. Když mám peníze, to je málokdy. Když mám hodně peněz, tak si rád kupuju oblečení, nějaký dobroty, brambůrky, energy drinky, tabákový výrobky.*“

Jak napovídá výsledek on-line testu. Jeho finanční znalost je spíše nízká. Svými odpověďmi si nebyl jistý a otevřeně přiznává, že v mnohých otázkách hádá. „Zdravotní pojištění, sociální pojištění, srážková daň, daň z přidané hodnoty, to tipuji. Co je inflace nevím. Vím, že se o tom mluví, ale na televizi moc nekoukám. Insolvence je dluh, že něco dlužím, takže to musím splácet. Jsem zadluženěj, tak mi budou strhávat půlku výplaty. Asi je to lepší než exekuce, protože to by mi zabavili všechno. Vím, že to má děda nebo strejda. Ale pořádně nevím, co to znamená, teď jim to bude končit. Vím jenom, že jim strhávají nějaký peníze.“

Likvidita je od slova likvidovat. Souvisí to nějak s penězma.“ Trojúhelníku financí, nejdůležitějšímu schématu pro život, příliš nerozumí. Neumí zvážit riziko ani výnos. „Minimální hrubá mzda je pětatřicet tisíc. Kdybych dostal na ruku patnáct tisíc, tak bych nevyžil. Přijde mi to málo. Dvacet tisíc dvacet pět si myslím, že bude můj nástupní plat, takže bych měl vyžít.“

Příklad se participant snažil vypočítat. Matematické počty jako takové tzn. násobení pod sebou atd. zvládá. Bohužel ale nerespektoval posloupnou zákonitost matematických operací, ke správnému výsledku se tedy nedobral. I v prosté matematické slovní úloze se orientoval stěží a jeho odpovědi působily zmateně.

Největší problém vidím v jeho laxním přístupu. „Nevím kolik peněz za měsíc utratím. Je mi to jedno úplně. Když dostanu nějaký peníze, tak jdu a utratím je. Spokojím se s tím, co mám. Jsem pohodlněj. Spíš bych peníze získal za jakoukoliv cenu, klidně i nelegální činností. Nemám s tím zkušenost, znám to jenom od kamarádů.“

Dvacet šest korun stojí euro. Nemám vůbec tušení, proč to tak je ani kdo to stanovuje, asi Evropa.“ Sice si uvědomuje, že nějaké životní náklady existují, o jejich vyčíslení má však zkreslené představy. Jeho rozmařilost se promítla i v rozhodování během sestavování budgetu, kategorie „něco pro radost“ převážila „železnou“ rezervu. „Na každodenní život bych dal pět. Do rezervy bych dal dva a něco pro radost tři. Přijde mi to rozumný. Potřebuju něco jíst pít. Rezervu si něco málo nechám. Není tak důležitá. Nejsem zvyklej šetřit. Kdybych byl zadluženěj, tak bych zaplatil dluhy. Jinak bych si koupil elektroniku nebo oblečení, tak za dvacet tisíc určitě. Ten zbytek... Nevím. Něco bych utratil za drogy, tak třicet třeba. Něco bych dal třeba dědovi.“

Nerozlišuje spotřebu a investici. Zcela souhlasí s tím, že peníze jsou tu od toho, aby se utrácely. Přestože v současné chvíli prakticky nemá žádné životní náklady, spíše souhlasí s tím, že ho finance omezují v děláni věcí, které by chtěl. *„Někdy se obávám, že mi peníze nevystačí. Ale moc se tím netrápím. Myslím spíš na budoucnost, co se mnou bude dál. Ale žádný konkrétní plán nemám. Jsou to jenom takový úvahy.“*

V jeho odpovědích se dají nalézt i výroky, které hrají ve prospěch jeho finanční odpovědnosti. Např. si uvědomuje, že dosažené vzdělání bude mít jistý vliv na jeho budoucí finanční příjem. *„Všechny smlouvy si přečtu, než je podepišu. Peníze bych si půjčil na nějaký drobnosti na autobus třeba nebo na vlak, půjčil bych si od rodiny. S těma je lepší domluva než třeba s kamarádem. Investoval bych do zlata. Zlato nikdy neztratí svoji hodnotu. To jsem někdy slyšel, asi v nějakém filmu. Bitcoinů jsou na hovno. Nevím, všichni to říkají a já si to myslím taky. Přijde mi to jako blbost.“*

Ten test je zajímavější, hodí se to do života hodně. Tohle by měli učit na základní škole podle mě. Všude by to měli učit. Tohle mi přijde důležitější než nějaký dějepis, zeměpis.

Až mi bude osmnáct, tak si vyzvednu peníze, který mi rodiče našetřili, je to něco kolem padesáti tisíc. Najdu si nějaký pronájem v Plzni. Mám tam kámoše. Taky práci, budu kuchař, baví mě to. Chci se tím žít. Budu dřít.“

3.4.2 Participant č.2

Participant číslo dva se narodil v Sokolově. *„Byl jsem tam asi do jednoho roku svého života. Mám tam sedm vlastních sourozenců od své mámy, ale každý máme úplně jiného tátu. Ona je neposílala do školy a šla sedět, asi na rok nebo dva. To jsem byl malej v kojeneckém ústavu.“*

Táta si mě nemohl vzít, byl hodně starší, tak si mě vzala první pěstounská rodina, u které jsem byl asi do šesti do sedmi let. Tam vlastně táta mlátil mámu a máma byla psychouš, žrala prášky a pak už to s ní bylo hodně zlé a jednoho dne ji odvezla sanitka. Táta mě vzal, sbalil mi věci, hodil mě do auta a říká: „jedeme“. Já jsem nevěděl ani kam a on mě odvezl do nějaké ozdravnice do Dvora Králového.“

Tam jsem měl jednoho takového vychovatele, ten mě měl rád. Občas jsem k němu jezdil. On byl taky starší a pokoušel se o to, abych šel k němu na pěstounskou péči, ale to

nějak nevyšlo nakonec, protože mu to neschválil. Pak mě odvezli. Vlastně mezitím jsem byl asi ve dvou psychiatrických léčebnách. Byl jsem malej kluk a nechápal jsem ten svět kolem sebe. Byl jsem z toho zmatenej, nasranej a bylo to těžký no, protože mi nikdo nic vlastně nevysvětlil.

No a jednoho dne si pro mě ten vychovatel přijel a říká: „Pojď, jedeme. Ty tady vůbec nemáš co dělat.“ Sbalil mi věci a byl jsem v diagnostickém ústavu pro děti do patnácti let v Hradci Králové. Tam jsem byl asi dva měsíce. Tam rozhodli, že jsem normální kluk, že se mnou žádný problémy nejsou, že bych měl být v nějakém děčáku blízko toho strejdy. Já jsem mu říkal, že je to strejda ten vychovatel.

Umístili mě do ústavu kousek od Vrchlabí. Tam jsem byl asi dva roky. Mám pocit, že do jedenácti jsem tam byl. Vzala si mě druhá pěstounská rodina. V té jsem byl, no dá se říct, že do teď. Tam jsem dělal nějaký problémy. Vlastně jsem byl. Byl jsem grázlík takovej. Dělal jsem píčoviny no. Neposlouchal jsem, nechodil jsem do školy, dělal jsem problémy, hodně jsem hulil trávu... To mě přivedlo sem. VDIUS jsem poměrně krátce, asi přes půl roku.

Za jeden den tu končím, protože budu plnoletý. Já mám plán odletět do Irska. Na dobu neurčitou. Chtěl jsem tam původně jet jenom na prázdniny, ale asi tam nepoletím jenom na prázdniny asi tam zůstanu déle. Chci tam vydělat peníze, když tam budu mít dobrý zázemí. Chtěl bych tam zůstat samozřejmě. Mám v Irsku bratra, takže se nebojím, mám tam domluvenou práci. Je to takový padesát na padesát. Chtěl bych tam zůstat, ale mám tu spoustu kamarádů a známých, takže mě to táhne zpátky. Já bych sem neletěl, kdybych tu neměl sjednanou práci a nějaké zázemí. Ve chvíli, kdy budu vědět, že nějaký známý nebo někdo bude mít pro mě práci, počítá se mnou a budu tady mít zázemí, tak rád přiletím. Chtěl bych. Mám tady přítelkyni. Třeba se rozejdeme já vůbec nevím, jak to bude.“

Vaše hodnocení

Vysoká úroveň finanční znalosti

Máte vysokou úroveň finanční znalosti, stejně jako 36 % dospělých v České republice.

To je poměrně slušný výsledek, byť neznamená, že **můžete usnout na vavřínech**. Snažte se své znalosti dále rozvíjet, inspiraci najdete na našem webu Finanční gramotnost aneb Proč se finančně vzdělávat? <https://financnivzdelavani.mfcr.cz>.

Vysoká úroveň finanční zodpovědnosti

Máte vysokou úroveň finanční zodpovědnosti, stejně jako 31 % dospělých v České republice.

Vypadá to, že se ve finančním světě relativně vyznáte, a nedáte se jen tak napálit. Vždy se však může najít nějaký vyuk, který se Vás může pokusit nacytat. Proto buďte opatrní a řiďte se heslem **důvěruj, ale prověřuj**.

„Ten test je v pohodě. Výsledek mě potěšil. Já jsem vůbec neměl žádný... tohle nás vůbec nevyučovali. Já jsem byl na Montessori škole. Neměl jsem klasickou výuku a tohle to jsme se neučili. Myslím si, že finance jako obor je spíše nezajímavý. Je praktický. Myslím si, že se hodí k životu, ale je to těžký. Myslím si, že jsem na tom tak průměrně. Spíš to neumím posoudit.“ Co participant posoudit naopak umí je jeho dosavadní výuka finanční gramotnosti na základní škole a tu hodnotí jako nedostatečnou.

Jeho výkon mě potěšil, neboť prokázal dovednosti úměrné jeho věku. Má jisté povědomí ohledně toho, jak věci v životě dospělého člověka fungují. Uvědomuje si a zcela souhlasí s tím, že dosažené vzdělání bude mít vliv na jeho finanční příjem. Jelikož nemá stálý příjem, nemá našetřenou finanční rezervu. Disponuje však bankovní účtem a občas sleduje transakce, které se na jeho bankovním účtu odehrávají. *„Nevím přesně kolik peněz utratím, ale uměl bych to odhadnout.“*

Participant spíše souhlasí s tím, že ho finanční situace omezuje v děláni věcí, které by chtěl. Zároveň potvrdil obavu, že mu peníze v budoucnu nevystačí. Spíše ale myslí na to, co je dnes, než na to, co bude zítra. Chápe existencionální potřebu peníze šetřit. *„Na každodenní život bych dal čtyři z deseti bodů. To samé do rezervy, a tím pádem mi na útratu pro radost zbývají dvě. Myslím, že zábava a věci pro radost nejsou tak důležité pro ten život. Jakoby... je to taky důležitý. Ale mám nějaké náklady, potřebuju zaplatit nájem, jídlo a takovýchle věci, a to je to hlavní, co potřebuju v tom životě. To že si támhle dojdu na zmrzlinu nebo támhle si koupím flašku, vypiju si jí, ale... Něco se může posrat, proto jsem dal na rezervu taky čtyři. Jsem zvyklý šetřit. Když mám peníze, tak si nějaké ušetřím. To jsem se naučil sám tohleto, že nemůžu všechno utratit.“*

Věřím, že participanta nesmírně obohatilo také to, že pobýval na pracovišti ve Vratislavské ulici a měl tak možnost zakusit všední povinnosti dospělého života. Např. S vychovateli společně vařili a také se osobně účastnili nákupů potravin. *„My jsme hodně koukali na ty slevy. Když bylo něco ve slevě, tak jsme to zkusili a vzali jsme toho víc, jinak se to nevyplatí. Bylo to různý, co bylo, to jsme vzali, ale koukali jsme na cenu. Samozřejmě jsem si bral i to, na co mám chuť, nebudu brát něco, co je ve slevě a nikdo by to nejedl.“*

V současné chvíli participant se svými příjmy vyjde. Přivydělává si brigádně. *„Kdybych měl peníze, tak si koupím oblečení. Ale nemám na to peníze. Rád si koupím něco“*

hezkého na sebe, ale není to tak častý. Já vlastně ani jako nemám moc náklady, něco, co bych potřeboval.“ Nejvíce utrácí za tabákové výrobky, energy drinky, jídlo. „Když si budu chtít vydělat více peněz, tak na sobě budu víc pracovat nebo si najdu druhé zaměstnání. Pokud bych někdy potřeboval půjčit peníze půjčím si od rodiny nebo kamaráda.

Kdybych vyhrál sto tisíc, tak bych si ty peníze uschoval na spořicí účet nebo bych je investoval. Nevím kam, záleží, co by bylo nejvhodnější v tu chvíli. Asi do krátkodobých půjček s vysokým úrokem. Taky zlato, tomu cena neklesá. Zvedá se. Vždycky se o trošku zvedá.“

Zná kurz eura, také ví, že se v České republice z výplaty odvádí sociální a zdravotní pojištění. O poměrech v Irsku, kam se chystá, moc informací nemá. Tamní jazyk neovládá. Zcela spoléhá na pomoc svého bratra. Smlouvu, které nerozumí by ale nepodepsal. On-line test finanční znalost a odpovědnost dopadl u participanta číslo 2 v podstatě nadprůměrně. Participant umí vysvětlit některé základní pojmy a finanční principy, např. ví, jak funguje inflace či deflace. Umí zhodnotit riziko i výnos, ale neumí odvodit, co je likvidita. Některým pojmům a také některým běžně užívaným finančním zkratkám, které byly použity v testu, nerozumí. „*Insolvence? To jsem nikdy neslyšel. Teda asi jsem to slyšel. Ale nevím, co to je.*“

Participant odmítl spočítat zadaný příklad, nikoli však z nevědomosti, ale z prosté pohodlnosti. „*Vím, jak na to, ale matematicky moc počítat neumím. Procenta i zlomky mi dělají trochu problém. Nechce se mi to počítat. Ani na kalkulačce. Přejde mi to zbytečný a náročný na moji hlavinku.*“

3.4.3 Participant č. 3

„Moje dětství začalo celkem v pohodě. Až na to, že jsem byl šikanovanej ve školce a na základní škole. Pak jsem vyrostl, tak jsem jim to dal vyžrat a šikanoval jsem já je. V šestý třídě jsem dostal trojku z chování, pak ředitelský dutky.

V sedmý třídě jsem ukradl tátovi tabák a začal kouřit. Pak jsem ve dvanácti letech poprvé začal hulit trávu a pít alkohol. Měl jsem kamarády, kteří to taky dělali, a byl jsem zvědavěj, chtěl jsem to vyzkoušet. Pak se na to doma přišlo, tak jsem byl zavřenej třeba tři měsíce doma. Pak jsem začal s boxem. Jednu dobu jsem měl dva kluby, za rok jsem byl na mistrovství Česka.

Pral jsem se i na ulici. Jednoho kluka jsem ve dvanácti kopnul do hlavy. Proto jsem šel na box. Ten mě bavil, ale pak přišla korona. Nějak už se mi nechtělo chodit na ty tréninky po těch pár měsících. Tak jsem tam nechodil. No a začal jsem hulit trávu a tu jsem vlastně hulil rok v kuse. Pak přišlo léto a já šel na brigádu. Měl jsem najednou víc peněz. Takže to znamenalo i víc hulení a poprvé jsem vyzkoušel extázi. Já jsem si říkal, jo to je bomba úplně. To bylo úplně něco jiného, no. Pak jsem si dal na tři měsíce pauzu. Pak jsem si ji koupil zase, dal jsem si pauzu na měsíc a pak jsem si ji koupil zase. No a pak už jsem to dělal každý týden. Každý den. Rodiče o tom nevěděli.

Pak jsem zkoušel i jiné věci. Třeba LSD, benzodiazepiny jako je lexaurin, neurop, xanax, oxazepam. Pak jsem měl nějaký antipsychotika. Subutex, což je vlastně syntetický opioid při léčbě závislosti na heroinu. Měl jsem přímo dealery, asi dvacet lidí třeba.

No, a ještě jsem potom bral pervitin a vlastně jsem nechodil do školy. Místo toho, abych šel do školy, tak jsem měl perník. Takže jsem od pondělí do pátku lítal na perníku. Přes víkend jsem to tlumil jenom alkoholem. Nechodil jsem do školy. Doma jsem se choval jako blbec. Nevracel jsem se domů, třeba v noci. Pak jsem byl párkrát na psychiatrii kvůli těm látkám. Pak jednou na detoxu a teďka jsem skončil tady no... v pasťáku.“

Vaše hodnocení

Vysoká úroveň finanční znalosti

Máte vysokou úroveň finanční znalosti, stejně jako 36 % dospělých v České republice.

To je poměrně slušný výsledek, byť neznamená, že **můžete usnout na vavřínech**. Snažte se své znalosti dále rozvíjet, inspiraci najdete na našem webu Finanční gramotnost aneb Proč se finančně vzdělávat? <https://financnivzdelavani.mfcr.cz>.

Nízká úroveň finanční zodpovědnosti

Máte nízkou úroveň finanční zodpovědnosti, stejně jako 42 % dospělých v České republice.

To sice není nejhorší výsledek, ale máte se ještě co učit. Bohužel **pečení holubi do pusy sami nelitají**, proto nemůžete počítat s tím, že Vám dá někdo něco zadarmo. Pokud Vám něco takového slibuje, nevěřte mu, a pročtěte každý dokument ještě před podpisem, případně se s někým poradte.

Z pestrého portfolia narkotik, které participant na úvod uvedl, je zřejmé mnohé, ale především to, že participant není žádný hlupák. Rozhovor s ním na mě udělal dojem. Test finanční znalosti potvrdil, že participant disponuje jistou vědomostí. Ale bohužel i výsledek testu finanční odpovědnosti je zcela vypovídající. V některých ohledech se participant chová velice nezodpovědně. Např. spíše souhlasí s tím, že veškeré smlouvy, které podepisuje není nutné pečlivě číst.

Je zcela zřejmé, že některé zdravé návyky, a zejména ty finanční, pokrývá jeho podřízenost k drogám. „Kupuji si alkohol, cigarety... Myslím více na dnešek než na to, co bude zítra. Zcela souhlasím s tím, že mě finanční situace omezuje v tom, co bych chtěl...

Kdybych vyhrál sto tisíc? Koupil bych si nákupku nebo varnu. Ne dělám si srandu. Kdybych měl sto tisíc. Tak bych si část peněz odložil. Nemám s investicemi ty zkušenosti. Bitcoin není špatný, ale tam se to hodně zvedá hodně klesá. Je to takový nejistý. Takže bych se trochu naučil o akciích. Kdybych se o tom trochu naučil, tak bych investoval do těch akcií. Finanční gramotnost mi přijde spíš zajímavá, určitě je to praktický, protože se to využije. Já si myslím, že to až tak těžký nebude, když to člověk trochu chápe a když se o tom učí. My se to učili v rámci občanské výchovy, učili nás ohledně finanční gramotnosti, etikety a tak. Byl to dobrý učitel, dal bych mu chvalitebnou. On měl na všechno svoje vlastní prezentace. Bylo to dobrý. Učil to dobře. Každý si z toho něco odnesl.

Já bych svojí finanční gramotnost hodnotil jako poměrně nízkou. Protože mám peníze a hnedka je utratím, za špatný věci. Každý měsíc je to jinak od tisíce na měsíc po šest tisíc. Je to tak... Ale jo, mám přehled o tom, jak utracím a takhle no. Sleduju to v mobilní aplikaci. Ale ten účet moc nepoužívám. To, co vydělám, tak hned utratím. Finanční rezervu našetřenou nemám. Bankovní účet mám, ale já mám spíš jako rád cash do ruky, protože dealeri nenosej terminál. Když to řeknu blbě, tak já už za nic jiného ani neutracím. Jsem v takovémhle bodě. Ostatní utrací za oblečení určitě, za vstupy do klubů, do kina a takhle.

Kdybych nutně potřeboval peníze, třeba na nějaký dárek, budou Vánoce nebo když mi dojde na drogy, půjčím si od kamaráda. Je mi šestnáct let. Mám s rodičema domluveno, že musím dodělat školu, musím si nejdřív vydělat, abych měl na kauci na byt a mít tak trochu našetřeno, abych mohl jít z domu. Abych trochu věděl. Když si budu chtít vydělat víc peněz, tak peníze získám jakýmkoliv způsobem. Klidně i nezákonnou činností. Mám s tím zkušenost. Určitě to není dobrá strategie do budoucna. Asi bych byl ochotný i na sobě pracovat nebo bych si našel vedlejší příjem.

Ze mzdy se asi odvádí sociální a zdravotní pojištění. To ostatní bych asi platil jako dospělí nebo nevím. Jako brigádník to neplatím. Povinně odvádět ze mzdy se musí jenom sociální a zdravotní. Moc se v tom nevyznám. Zhruba tak vím, já jsem v tomhle tom to no...“

Participant sice nerozumí některým finančním pojmům. „*Insolvence? Slyšel jsem ten pojem. Ale nevím právě, určitě něco s penězma.*“ Má však velký potenciál se učit a poměrně rozvinuté strategie, které mu umožňují učit se rychle. „*Tohle to vypočítám i z hlavy. Ale nevím, co je to jistina. Asi ta stovka, určitě.*“ Podobné pohotové reakce v našem rozhovoru potvrzovaly to, že se v tématu začíná cítit dobře a orientuje se. Přesto o sobě častokrát zbytečně zapochyboval.

Např. během matematického příkladu, který spočítal až do konce. „*Asi to budu mít špatně. Ten začátek toho příkladu je jednoduchý. Polovina toho příkladu je jednoduchá. Ale jak tam je to 0,02krát 0,85, tak to jsem uměl dřív, desetinný místa. S kalkulačkou bych to vypočítal hned.*“

Velice rychle také pochopil „trojúhelník financí – nejdůležitější schéma pro život.“⁷⁸ „*Výnos, to je od slova vynést, to je to kolik se na tom vydělá. Když je záporný, tak jsem prodělal. Vždycky je třeba zvážit, jestli se to vyplatí. Když to je nízký riziko s velkým výnosem, což moc nebývá, tak je docela dobrý to riskovat, ale když to je vysoký riziko a vysoký výnos, tak tam je velká šance, že o ty peníze přijdu a nic z toho nebude. Likvidita, to jsem nikdy neslyšel. Ale chápu to. Je to jasný, je to jednoduchý.*“

Zná cenu eura i to, že kurz udává ČNB. Umí vysvětlit pojem inflace i deflace. Celkově má poměrně dobrý odhad a přehled ohledně cen. „*Olej právě dřív stál třicet korun a dneska už prej stojí padesát šedesát a máslo to stálo taky nějakých dejme tomu dvacet třicet korun tuším u nás. A teď už taky to může stát tak pade šede. To je právě kvůli tý inflaci.*“

Hrubá minimální mzda může být dejme tomu osmnáct tisíc hrubýho. Nedokážu si vůbec představit, že bych s takovým platem na měsíc vyžil. Nájem jsou drahý. Záleží, jaký byt a kde atd. ale dejme tomu sedm tisíc osm tisíc plus, jak je ta inflace, která žene cenu jídla nahoru. Člověk potřebuje mít něco na sebe, nábytek. Myslím si, že se s tím vyžít úplně nedá.

S mámou jsem chodil nakupovat. Máma většinou měla seznam, co je potřeba. Ona věděla, co mám rád a kupovali jsme to důležitý, abych měl na svačinu, oběd. Platili jsme

78 ČNB, METODICKÉ LISTY: L. & Z. Komárkovi: Prezentace pro studenty 2. stupně ZŠ (10–13 let)

třeba dva a půl tři tisíce. To nám vydrželo na týden. Takže za měsíc by to dělalo třeba osm až dvanáct tisíc.

Vždycky je důležitá nějaká záloha. Když se něco nečekaně stane, když je něco potřeba. Tohle mě učili i doma. Začal bych tou rezervou, tam bych dal třeba dva body. Když se budou delší dobu odvádět dva body, tak z toho za chvíli bude dost. Nebo tři bych tam klidně dal. Na každodenní život bych dal pět. Na radosti mi zbývají dva body. Rozhodl jsem se takhle, protože ta rezerva je důležitá, tak aby tam šla alespoň ta třetina jakoby. Na každodenní život, to jsou velký výdaje, když si to tak člověk vezme. Takže tam bych dal klidně i šest. No a něco pro radost, to může jít do ústraní. Dokážu si odříct věci, které chci, abych ušetřil.

Vím, že vzdělání je důležité a bude mít vliv na můj budoucí příjem, ale ta veřejnosprávní činnost mě moc neláká. Chtěl bych zpátky na automechanika. Tam dostanu za tři roky vúučák a čtvrtý rok dostanu maturitu na autotronika, to je jakoby auto elektrikář. Brácha má servis, takže jsme tak nějak domluvený, že budeme dělat spolu. Nejdřív musím dodělat tu školu a vydělat nějaký peníze. Půjdu do práce po škole no, co jiného mi zbývá. Můžu dělat u mámy, já jí můžu dělat asistenta. Mám v rodině vážně hodně. Nedokázal jsem si toho nikdy vážít, protože jsem měl vždycky všechno. Po pravdě začal jsem si vážít všeho.

Ten test je dobrej osobně jsem si díky tomuhle testu trošku něco uvědomil. Myslím si, že vyjdu. Nemám jakoby strach. Mám takovej plán. Koupil jsem studiovej mikrofón. Takže budu kupovat postupně celý studium domů a budu dělat hudbu. Já jsem genius na texty, fakt. Chtěl bych se žít hudbou, byl by to můj sen.“

3.4.4 Participant č. 4

„Moje dětství bylo takový hodně zmatený. Jelikož doma to nebylo moc dobrý. Rodiče se hodně hádali. S bráchou jsem měl takovej hodně divnej vztah. Prostě nebylo to ideální. V osmi se rodiče rozvedli. Což já jsem už vůbec nechápal na tu dobu. Já jsem to jako by chápal, den předtím, než se to stalo. To se máma odstěhovala. To se hodně pohádali, to si pamatuju. Mému bratrovi je momentálně dvacet osm. Když se tohle stalo, asi to teď nedokážu spočítat. Asi osmnáct sedmnáct mu bylo.

Když se rodiče rozvedli, tak jsem ve škole nebyl jako moc oblíbený. Na dětství prostě celkem nevzpomínám moc dobře. Pak jsem nějak sklouznul k drogám. Začal jsem dělat hovadiny, nechodil jsem do školy.

Kamarád ze základky tou dobou hulil a táta do mě z nějakýho důvodu... mě by to ani nenapadlo to zkusit. On do mě hustil fakt každý den, nevím ani proč, že tráva je špatná, ať to nikdy nedělám. Tak jsem to udělal. Prostě mě to zajímalo a pak jsem si řekl, že to není tak špatný no ... A kvůli tomu jsem skončil tady. Ze začátku jsem to tady fakt nenáviděl a nemám to tu rád do teď, ale když se ohlédnu zpátky, tak mi to rozhodně něco přineslo rád na to vzpomínám. “

Vaše hodnocení

Vysoká úroveň finanční znalosti

Máte vysokou úroveň finanční znalosti, stejně jako 36 % dospělých v České republice.

To je poměrně slušný výsledek, byť neznamená, že **můžete usnout na vavřínech**. Snažte se své znalosti dále rozvíjet, inspiraci najdete na našem webu Finanční gramotnost aneb Proč se finančně vzdělávat? <https://financnivzdelavani.mfcr.cz>.

Vysoká úroveň finanční zodpovědnosti

Máte vysokou úroveň finanční zodpovědnosti, stejně jako 31 % dospělých v České republice.

Vypadá to, že se ve finančním světě relativně vyznáte, a nedáte se jen tak napálit. Vždy se však může najít nějaký vyuk, který se Vás může pokusit nachytat. Proto buďte opatrní a řiďte se heslem **důvěřuj, ale prověřuj**.

Participant si nevzpomíná, že by se na jeho škole vyučovala finanční gramotnost.

„Na základce mě ohledně finanční gramotnosti moc nenaučili.“ Navzdory tomu on sám hodnotí svou finanční gramotnost jako poměrně dobrou. „Pro mě osobně je to spíše nezajímavý. Určitě je to praktický, ale někdo to asi nechápe. Jak to přesně dělat. Neumí s tím zacházet. Já si myslím, že udržet si nějakou hladinu peněz, aby to nešlo úplně dolu, aby to šlo do plusu, není tak složitý. Stačí neutrácet za kraviny, jenom za to nezbytný. Myslím, že ten test je v pohodě, je to zajímavý pro mě.

Mám našetřený asi dva litry. Utratím kolem tisícovky. Mám svůj bankovní účet, ale tam nic nemám. Mám ještě jeden účet. Záleží, jak moc tady pracuju. Měsíčně jsou to třeba tři tisíce tři tisíce pět set. S tím, že peníze jsou tu od toho, aby se utrácely, souhlasím a nemám pocit, že by mě finanční situace omezovala v děláni věcí, které bych chtěl. Z finanční tísně obavu nemám. A určitě všechno, na čem je můj podpis, bych si měl přečíst. “

Čtenáři jistě z dosavadní výpovědi neuniklo, že je participant ve svých odpovědích věcný, poměrně strohý. Komunikuje s ostychem. Moderovat rozhovor s ním byla výzva,

kteřou jsem chtěl podstoupit. Do verbálního projevu se propisuje jeho introvertní a bázlivá povaha. Projevuje se to například i tím, že obtížněji vysvětluje své myšlenky a některé teoretické pojmy. Nad svými odpověďmi pochybuje. „*Nevím, co všechno se strhává z výplaty. Asi sociální a zdravotní pojištění.*“

Hlavní problém však spatřuji v matematických počtech. „*To násobení dvanáct krát patnáct, to by ještě možná šlo. Ale tu závorku, ty zlomky a ty desetinný čísla. Já jsem na matiku fakt debil, no. Kdybych měl kalkulačku, tak asi jo, ale nevím, jestli bych to dokázal správně zapsat.*“ Ukázalo se, že nedokázal. Participant po minutě počítání příklad vzdal a nedopočítal jej ani s kalkulačkou. I v zdánlivě jednoduché slovní úloze zapochyboval. „*Tři koruny jsou ta jistina?*“

Navzdory výše zmíněnému i on verifikoval svou dosaženou úroveň v on-line testu. Dospívá a svět, který se kolem něho odehrává, vnímá lépe, než tomu bylo kdysi. Začíná rozumět tomu, že je třeba spoléhat sám na sebe. Uvědomuje si také to, že život jako takový zkrátka něco stojí, a proto musí peníze ušetřit. „*Pět bych dal na každodenní náklady. Do rezervy bych dal tři a na zábavu dva. Nejdůležitější je ten každodenní život, abych měl co jíst abych měl kde spát. Pak něco do rezervy. Nejsem moc zvyklej šetřit, říkali mi, že je to důležitý, ale... Rád bych to udržoval alespoň kolem těch dvou tisících a šel spíš do plusu. Vážím si toho. Vím, co to je hod'ku držít a zametat za kilo.*“

Některé jeho představy o tom, jak věci v životě fungují, jsou dosti zkreslené. Nicméně na šestnáctiletého chlapce toho ví poměrně dost a umí se rozhodovat zodpovědně. „*Vím, že inflace je, že peníze ztrácej na hodnotě. Vím, že se to teď hodně zvedlo. Jedno euro stojí dvacet šest korun. Máslo tak za šedesát korun, olej tak čtyřicet. Myslel jsem si, že hrubá mzda je přes dvacet tisíc. V Praze si vůbec nedokážu představit, že bych vyžil s patnácti tisícema. Já bych potřeboval tak třicet pět čtyřicet tisíc...*“

„*Kdyby se stalo něco fakt zlýho a já bych nemohl zaplatit třeba nájem, tak bych si asi půjčil. Nejlepší je půjčit si od nějakýho známýho, nejlíp od někoho z rodiny. Nebo hodně dobrýho kamaráda. Pokud by to nebyla nějaká půjčka osm milionů, ale tam by byl velký úrok... Asi bych na sobě také víc pracoval a našel bych si druhé zaměstnání, kdybych potřeboval více peněz.*“

Sto tisíc bych investoval. Asi do zlata, protože tam neklesá cena. Poslední dobou hodně lidí říká, že zlato je jistota. Možná do bitcoinu, ale ten jde teďka poslední dobou dolů. Tak nevím.

Finanční vzdělání bude mít určitě vliv na můj finanční příjem, takže bych si rozhodně chtěl dodělat nějakou školu, ale nemám představu, kam si podat přihlášku.

Dost myslím na budoucnost. Jaký budu mít život. Takový to... Co by bylo kdyby. Mám takovej svůj sen. Rád bych si dodělal školu a mezitím, co bych ji dělal... Já hodně píšu texty, takže jestli by se mi nějak podařilo prorazit před tou školou, tak bych se na tu školu klidně vykašlal a byl bych textař. Dělal bych školu, práci a do toho bych dělal tohle.“

3.4.5 Participant č. 5

"No..., tak dětství nebylo moc dobrý. Mám deset sourozenců starší i mladší. Narodil jsem se v Chebu, potom jsme se přestěhovali do Sokolova. Měl jsem jeden kroužek, rybářský kroužek. To je tak všechno. Věčně jsem byl doma, nikam jsem moc nejezdil.

Táta i máma chtěli abych chodil k psychologovi. Měl jsem problémy s Ř a nevím, nevěděl jsem některý věci, jak mám dělat. Takže jsem k ní chodil už dýl. Ona vlastně udělala to, abych chodil jednou týdně do školy. Chtěla to máma i táta. Díky tomu to ta psychologka udělala. Dostal jsem zlehčení. Ve škole jsem měl individuální vzdělávací plán. Jsem dobrej student, rád chodím do školy. Jsem v devátý třídě. Ted'ka bychom měli s panem vychovatelem vyřešit přihlášku buď na zedníka nebo na elektrikáře. Radši bych toho zedníka. To mě baví.

Tak semka jsem se dostal díky tomu, že jsem doma věčně pracoval. Kydal, napouštěl vodu. Na vesnici máme zahradu. Takže se ke mně nechovali moc hezky. Nadávali, uráželi, mlátili mě. Kolikrát jsem měl i velkej hlad. Tak jsem utekl za bráchovo kamarádkou, já ji znám taky. A ona mě odvezla na policii. Tam jsem jim řekl, že mě mlátili, kolikrát mě vydírali, že mi rozbijou hubu, když nebudu pracovat a tak.

Vaše hodnocení

Velmi vysoká úroveň finanční zodpovědnosti

Máte velmi vysokou úroveň finanční zodpovědnosti, stejně jako 6 % dospělých v České republice.

Gratulujeme, to je slušný výsledek. Můžete se považovat za zodpovědného člověka, který je dobře připraven čelit nástrahám finančního světa a dokáže zabezpečit sebe i svou rodinu v různých životních situacích. Nicméně pamatujte, že **lehce nabyli, lehce pozbyli**, takže nepřestávejte být ostražití.

Vysoká úroveň finanční znalosti

Máte vysokou úroveň finanční znalosti, stejně jako 36 % dospělých v České republice.

To je poměrně slušný výsledek, byť neznámá, že **můžete usnout na vavřínech**. Snažte se své znalosti dále rozvíjet, inspiraci najdete na našem webu Finanční gramotnost aneb Proč se finančně vzdělávat? <https://financnivzdelavani.mfcr.cz>.

Finance jsou zajímavý někdy je to těžší někdy ne. Je to dobrý, hodí se to. Já si myslím, že jsem na tom dobře. Svému učiteli na ZŠ bych dal výbornou. Učili nás to ve fyzice třeba. Matice, když jsme měli procenta. Tak jsme počítali, jak by nás vyšlo jakoby vykoupit na týden jídlo.

Já utratím za měsíc tak toho litra. Pořádně ani nevím, za co. Za cigarety asi zaplatím nejvíc. Teď mám na kontě šest set šedesát korun. To je účet tady od vás. Nemám k němu přístup, ale paní nám to kontroluje. Spíš mám obavu, že mi peníze v budoucnu nevystačí. Věřím, že dosažené vzdělání bude mít vliv na můj finanční příjem. Dost myslím na to, co bude. Co třeba jednou budu dělat za práci. Pokud bych fakt dal toho zedníka. Tak bych dělal tu zedničinu. Nemám představu. Chtěl bych bydlet sám. V nějakým pronájmu, to je třeba deset patnáct tisíc.

Hrubá minimální mzda je pětadvacet tisíc. Já bych potřeboval na to abych vyžil tak pětadvacet určitě. Nesouhlasím s tím, že by mě peníze omezovali v tom, co bych chtěl dělat.“

Z rozhovoru bylo zřejmé, že má participant jistý deficit v dovednostech, a také mu chybí jistá dávka zkušeností. Jeho projev byl nejistý, zpátečnický, neinteraktivní, nervózní. V porovnání s ostatními respondenty potřeboval o poznání více času, a to jak na přečtení textu, tak na odpověď. I přesto všechno je jeho výsledek v testu na velice dobré úrovni. Vyzdvihnout lze pak zejména jeho šetrnost a prosociální cítění.

„Na rezervu bych dal sedm. Nevím. Asi bych to dal spíš opačně na každodenní život bych dal sedm. Do rezervy bych dal ty dva body a pro radost mám jeden. Přijde mi to takhle rozumný, protože není dobrý utrácet zas tak hodně. Nesouhlasím s tím, že peníze jsou tu od toho, aby se utrácely. Kdybych potřeboval koupit něco nějakou pračku, ledničku něco do domácnosti. Tak na to potřebuju napřed ušetřit.

Veškeré smlouvy, které podepisuji, není nutné číst. Pouze ty důležité. S tím nesouhlasím, vůbec. Protože se to musí číst pokaždý. Peníze bych si půjčil třeba na auto nebo na byt. Půjčil bych si od banky, akorát tam se musí dávat pozor na úrok, aby mě s něčím nepodvedli. Kdybych potřeboval více peněz, tak bych si našel druhou práci. I ten los bych zkusil. Není tu velká pravděpodobnost, že vyhraju. Ale jednou bych to zkusil. Peníze, které bych vyhrál, bych dal na spořicí účet. Kdybych měl dluhy, tak bych zaplatil dluhy.

Investoval bych do svého zdraví nebo bych dal peníze na charitu. Když to kolikrát vidím v televizi to, co je. Tak mám pocit, že ty peníze potřebují víc než já. Třeba ty děti v Africe...“

Většinu zmiňovaných pojmů už sice někdy slyšel, ale neumí je objasnit. *„Ze mzdy se musí odvádět daně. Zdravotní, sociální. To spíš tipuju. Insolvence to je nějak když máte dluhy. Přesně to nevím. Inflace? To nevím. Nemám žádný nápad, co by to mohlo být. Likvidita, to jsem nikdy neslyšel. Eura jsem si nikdy nekupoval. Nevím, jak to funguje.“*

Největší úskalí je v matematických počtech. Ve slovní úloze se zorientoval s obtížemi. Příklad nespočítal. *„To asi jen tak nespočítám. Ta závorka je těžká. Zlomek i ty desetinná čísla.“*

3.4.6 Participant č. 6

„Za měsíc mi bude sedmnáct let. Jsem z Českého Krumlova, pocházím z Jihočeského kraje. Mám tam mamku, babičku, děda mi umřel. Taťka je z Ameriky. Žil v Anglii a teď se stěhuje do Ameriky. Já jsem ho viděl jednou, když jsem byl hodně malej, to už si nepamatuju. Jsem tmavej jako on, ale nejsme cikáni. Já jsem napůl Arab. Studuju zedníka, jsem v prvním ročníku. Chtěl bych se tím živit. Zedník je dobrej, ne?“

Způsob, jakým participant vyjadřoval své myšlenkové pochody i styl jeho komunikace, je učebnicový projev ADHD. Také se v jeho mluvě zrcadlí další poruchy chování i smíšené emoce. Snadno se do vlastního verbálního projevu sám zamotá. K některým jeho odpovědím jsem se musel opakovaně vracet, protože mi zkrátka nedávaly smysl. Takto např. reagoval na moji otázku „Co tě přivedlo sem do DIUS?“

„Jednou bylo asi jedenáct hodin nebo půlnoc. Já jsem šel s takovým tím na mazání... příborovým nožem, začal jsem rvát po pokoji jako pitomej, že se mi nechce spát a že jsem debil. Pak se mi zamotala hlava a praštil jsem se o skříň a spadl jsem na chvíli. Pak mě máma našla na zemi. Ona říkala, jestli jsem normální, že tam lítám s nožem a řvu tady.“

Ono to bylo jinak. Ona chtěla do té zprávy, aby uvedli, že jsem jí přepadl s nožem. Že jsem jí chtěl něco udělat. A to je dost blbý, na to, že by máma měla držet při mně. Asi už mě nechtěla doma. Takhle si to vysvětluju. Nevím. Ona o tom nechtěla mluvit. Třeba až přijedu zpátky, jestli mi k tomu něco řekne, nevím.“

Finance jsou pro tohoto participanta spíše zajímavé. Hodnotí je jako obor „praktický, hodí se do života a dá se to naučit. Nevím, jestli je to možný, ale asi jsem takovej průměr. V občanský výchově jsme měli něco o finanční gramotnosti. Nebyla to finanční gramotnost, spíš hospodaření s rozpočtem. Myslím, že to učili dobře. Nějak bych je nepřechvaloval ani bych neříkal, že špatný. Něco mezi prostě.“

Vaše hodnocení

Velmi vysoká úroveň finanční zodpovědnosti

Máte velmi vysokou úroveň finanční zodpovědnosti, stejně jako 6 % dospělých v České republice.

Gratulujeme, to je slušný výsledek. Můžete se považovat za zodpovědného člověka, který je dobře připraven čelit nástrahám finančního světa a dokáže zabezpečit sebe i svou rodinu v různých životních situacích. Nicméně pamatujte, že **lehce nabyli, lehce pozbyli**, takže nepřestávejte být ostražití.

Vysoká úroveň finanční znalosti

Máte vysokou úroveň finanční znalosti, stejně jako 36 % dospělých v České republice.

To je poměrně slušný výsledek, byť neznamená, že **můžete usnout na vavřínech**. Snažte se své znalosti dále rozvíjet, inspiraci najdete na našem webu Finanční gramotnost aneb Proč se finančně vzdělávat? <https://financnivzdelavani.mfcr.cz>.

Pomineme-li chaotický projev, výsledky testu jsou na velice dobré úrovni. Participant ví, že smlouvy, které podepisuje, je třeba číst. „*Všechny pro jistotu musím číst.*“ Cenu potravin nezná, protože se neúčastní nákupů. „*Kurz eura je něco mezi dvacet dva až třiceti korunama.*“ Odhad ohledně hrubé mzdy má poněkud přesněji. „*To je osmnáct až dvacet tisíc. Oni to navyšují. Co se odvádí ze mzdy? To bude nějaký chyták. Sociální a zdravotní pojištění bych vybral z těch možností.*“

Neumí posoudit, jestli ho současná finanční situace omezuje v děláni věcí, které by chtěl. Je ale ochotný na sobě v budoucnu více pracovat, aby si zvýšil svůj příjem, popř. si najde druhé zaměstnání. „*Myslím, že to bude dobrý, že mi peníze vystačí. Jsem optimista. Kdyby ne tak si půjčím, kdybych byl nemocnej třeba. Měl nějaký problém a potřeboval bych, tak bych si půjčil. Nejradaši od rodiny nebo blízkých příbuzných.*“

I u tohoto participanta jsou kamenem úrazu matematické počty. „*Mě matika nikdy moc nešla. Já to nechápu, asi jsme to brali někde na základce, je to možný. Ale ta závorka, ten zlomek, nevím jak na to. Pardon, no.*“ Navzdory tomu, že je poměrně všímavý, „*Jistina nemá to být listina?*“ a vynalézavý „*ta likvidita je asi kdy ty peníze jakoby vrátím.*“, má obtíže s vyčtením dat ze slovního zadání a při vysvětlování pojmů nepůsobí vůbec sebejistě. „*Insolvence je jako dostat se do dluhů? Jakože si půjčím a nesplatím to, že mě někdo ošidí.*“

Dostanu se do mínusu jakoby. Někdy jsem to viděl v nějakém videu. Vím, že to nějak souvisí s dluhama, ale nevím, jak bych to vysvětlil.“

Když peníze nemám, tak šetřím. Když mám, tak je utratím. Utratím tak patnáct set měsíčně. Já teď chodím na brigádu. Pomáhám tátovi od mého kamaráda se zedničením. On mi platí tak sto padesát na hodinu, takže si něco vydělám.

Můj soused dělá bitcoin a rozumí tomu dost. Zkusil bych investovat do toho. Já jsem to zkoušel už dřív. Ale nevyšlo to, protože mi ještě nebylo osmnáct a oni chtěli občanku. Cenný papíry jsou prej podobný bitcoinu. Zlato a drahý kovy bych taky asi bral. Asi bych daroval něco na charitu, kdybych měl hodně peněz. No asi ne, nevím, jestli jsem takovej. Rozhodně bych splatil svoje dluhy. Dlužím nějaký peníze mamce. Zbytek bych si schoval na svůj spořicí účet. Mám bankovní účet. Občas tam kouknu. Něco tam je, ale to si tam nechávám jako na spoření. Máma mi založila spořicí. Mám jakoby obě. Si to můžu převést kdyžtak, ale utrácet to nemůžu. Pro radost bych dal tři nebo dva body. Na každodenní život bych dal čtyři a čtyři i do rezervy. Potřebuju hodně toho, abych vyžil a najedl se a tak. Potom na rezervu, kdyby se něco stalo. No a něco pro radost, tam dám míň, protože tam si můžu přispět třeba z té rezervy.“

3.4.7 Participant č. 7

„Tak k tomu dětství, no. Ono to vždycky bylo takový roztěkaný. Já... vždycky jsem měl problémy s agresí. Pral jsem se hodně. První incident si pamatuju už z mateřský školky. Ve škole, tam nastala velká změna. V první třídě se to začalo hodně utlumovat, ale začal tam problém s rodiči.

V naší třídě byl jeden cikán, samozřejmě nic proti tomu, ale jeho táta k nám jednou přijel před barák a začal na mě nadávat, že jsem zmlátil jeho syna, a zmiňoval dva dny, kdy jeden den jsem ani nebyl ve škole, protože jsem byl nemocnej, a ten druhý se rozhodně nic nestalo. Zkrátka ty lidi se k nám chovali příšerně, takže jsem přestoupil na jinou školu.

I přesto, že v té první třídě to začalo být v pohodě, tak ten přestup na tu jinou školu to zase zhoršil a táhlo se to až do šesté třídy. Teprve v sedmičce mi konečně pomohla psychologka. My jsme byli hlášeni přes všechny možný psychology, ale nikdo nepomohl. Bylo to na nic. Byla to ztráta času.

Měl jsem i mentální blok, tzn. že jsem se do deseti let choval jako šestiletý dítě. Do těch deseti jsem furt říkal, že je mi šest. Choval jsem se tak. Byl jsem strašně malej i tělo přestalo růst. Potom jsem strašně vyrost, strašně jsem se změnil a pak už v té sedmé třídě jsem vůbec ty problémy se vztekem neměl.

V létě 2019 jsem šel do lázní. Tam byl příšernej přístup vychovatelů. Chovali se k nám příšerně. Já jsem na to tenkrát neměl stabilní nervy. I když jsem byl docela v pohodě, tak tady na to jsem nebyl připravenej. Takže mě vykopli po sedmi dnech. A protože v té době máma jela do Norska, tak mi řekla, ať se k ní připojím a vzala mě sebou.

Měli jsme se vrátit v srpnu, abych mohl nastoupit do školy. No. Jenomže to se nestalo. Já se s mamkou o tom hádal, abychom se vrátili do Čech skoro každé den. Jí se z nějakýho důvodu nechtělo. Byly tam dva důvody. Za první měla v Norsku práci. Za druhé v Čechách běžely soudy mezi tátou a ní. A taky tu byl covid. Moji rodiče jsou pořád v rozvodovém řízení. Já jsem jedináček.

Nakonec jsme se sem do Čech vrátili v květnu, takže jsem měl dva měsíce na to, abych dokončil osmý ročník. Nakonec se mi to nějak povedlo. Učitelé zavřeli obě oči. Takže jsem dohnal celý ročník ve dvou měsících.

Já jsem pak byl teda u táty. Od té doby, co jsme se vrátili sem, tak mě soud dal k tátovi. Tam to bylo strašný. Já jsem byl přetáhnutej, vyčerpanej. Bylo toho na mě moc. A jeden víkend jsem byl vždycky u mamky. To mě tak nějak drželo nad vodou. Bylo to tam fajn, ale moc mi to nepomohlo k odpočinku. A když byl doma táta, tak jsme vždycky museli někam jet. Vždycky byl nějaký výlet. Já jsem si chtěl prostě jenom odpočnout. Ležet doma. Hrát videohry...

V lednu jsem se pohádal s učitelkou. Ona na nás hrozně křičela a já měl strach se jí omluvit, že nemám domácí úkol. Ona si toho všimla, že jsem se neomlouval, takže mě za to hnedka zkřikla. Já jsem jí vysvětloval, jaký z ní máme strach. Ona to nepochopila, tak jsem jí přirovnal k tyranovi. Ostatní se strašně smáli a ona na mě křičela hrozně nahlas. Byl jsem z toho vynervovanej. Další den, abych si odpočnul, tak jsem chtěl zůstat doma. Ten den byl úžasnej, ale večer jsem se pohádal s tátou a vlastně to skončilo tím, že jsem chtěl odejít. Táta do mě pořád hučel, že takový stres bude furt furt furt. A já vím, že nebude furt. Máme

zkráceně dost rozdílný názory. Já jsem chtěl odejít z domu a on mě nechtěl pustit. Když jsem chtěl odejít, tak on mi v tom bránil. Pak to pokračovalo tak, že jsem asi dva týdny nechodil do školy. OSPOD tvrdí, že máma k tomu má sklony mě neposílat do školy.

Oni si myslí, se se mnou máma manipuluje, ale to je lež. Já bych chtěl být u mamky. Máma mě chce mít u sebe. Táta chce zase, abych byl u něj, i OSPOD chce abych byl u něj. Takže OSPOD, než aby mě nechali u mamky, tak mě šoupli sem. Já jsem tady na takovej příklad arogance OSPODU, že si myslej, že jsou nejlepší, že vědí nejvíc.

Vaše hodnocení

Vysoká úroveň finanční znalosti

Máte vysokou úroveň finanční znalosti, stejně jako 36 % dospělých v České republice.

To je poměrně slušný výsledek, byť neznamená, že **můžete usnout na vavřínech**. Snažte se své znalosti dále rozvíjet, inspiraci najdete na našem webu Finanční gramotnost aneb Proč se finančně vzdělávat? <https://financnivzdelavani.mfcr.cz>.

Velmi vysoká úroveň finanční zodpovědnosti

Máte velmi vysokou úroveň finanční zodpovědnosti, stejně jako 6 % dospělých v České republice.

Gratulujeme, to je slušný výsledek. Můžete se považovat za zodpovědného člověka, který je dobře připraven čelit nástrahám finančního světa a dokáže zabezpečit sebe i svou rodinu v různých životních situacích. Nicméně pamatujte, že **lehce nabyli, lehce pozbyli**, takže nepřestávejte být ostražití.

Finance mi přijdou spíš důležitý než zajímavý. Je to praktický. Pro mě je to spíš těžký se v tom orientovat. Určitě jsme se o financích něco učil. Tam stačí takovej ten základ. Určitě i ve škole jsme si to říkali. I tady v DIUS jsem se učil o finanční gramotnosti, že si máme dávat peníze bokem.

Finanční situace mě nějak aktuálně neomezuje v děláni věci, co bych chtěl. Já teď moc neutrácím. Měl jsem kapesný tisíc od mamky a dvě stě od táty. A útratu jsem měl dejme tomu dvě stě. Já jsem chodil s kámošema do samošky, koupili jsme si pití a bonbóny. Občas si něco objednáme z AliExpressu. Takový věci k elektronice. Malý detaily pro zlepšení života. Ale kapesný teď nedostávám. Od táty jsem ho neviděl od toho ledna a od mamky jsem ho neviděl... ještě dřív.

Já jsem měl našetřeno z Norska. Máma je na mě hodná, dávala mi tam peníze. Když měla, tak mi něco dala. Takže jsem si takhle našetřil třicet pět tisíc. Takže když jsme se dostali do Čech, tak jsem se těšil, že si koupím nový počítač. Kupoval jsem to za dvacet pět tisíc. A těch zbylých deset tisíc jsem půjčil mamce.

Mám bankovní účet. Mám tam asi tři tisíce. Chci změnit bankovní pobočku. Občas se tam podívám přes počítač, když potřebuju vědět. Do mobilní aplikace jsem se ještě nedokopal se přihlásit.

Sto tisíc je pro mě aktuálně vysoká částka. Pravděpodobně bych si dokoupil takový ty věci, co si nakupuju normálně. Jak jsem říkal na zlepšení života. To by bylo tak maximálně ve výši třicet tisíc. A ten zbytek, no, kdyby byly nějaký dluhy, tak bych je rozhodně splatil a zbytek bych investoval. Já bych se podíval na ty bitcoiny, podílové fondy, akcie a cenné papíry jsou z mého úhlu pohledu pod stejnou kategorií. Takže bych se na to zaměřil. Trochu bych to nastudoval, abych to pochopil a do toho bych investoval.

Já nemám žádnou zkušenost ze života, takže to neumím posoudit, jaká je moje finanční gramotnost. Nedokážu si to moc představit. Já jakoby mám herní plán, ale neznám hru.“

Tento průměr shledávám zajímavým. Výsledek participanta je potěšující. Prokázal, že disponuje potřebnými informacemi ohledně správy financí. Jelikož nemůže opřít teoretická východiska o praktickou zkušenost, některé jeho odpovědi jsou váhavé.

„Sociální a zdravotní si nejsem jistej jestli je hrazené zaměstnavatelem, nebo jestli to jde i ze mzdy. Tady bych asi úplně nevěděl. Sám to neznám dostatečně. Insolvence jsem někdy okrajově slyšel. Vztáhnul bych to k financím, ale dál bych nevěděl.“

V jistých ohledech jsou jeho tvrzení nešťastně zformulovaná. *„Inflace je, když jdou ceny nahoru. To může být z mnoha důvodů, teď aktuálně je to kvůli tomu boji s Ruskem. Deflace bude opak, když se ceny snižují a peníze se zhodnocují.“*

Některé souvislosti a zákonitosti mu ale unikají. *„Ten trojúhelník mi smysl nedává. Nic mě nenapadá. To schéma je špatně vyrobený. Je možný, že kdyby to nebylo takhle. Tak bych to pochopil. V nějakém kontextu.“*

Jistina bude nějaká pojistka bych řekl...“ Největší nedostatek participanta však tkví v matematických počtech. I zde chybí zažitá zkušenost. „Já, jak se na to koukám, tak bych to asi nedal. Ty zlomky, mě prostě nikdo nedokázal dobře naučit zlomky. On mi je vždycky někdo vysvětlí, třeba i dobře. Ale potom už je neprocvičujeme dál. A to samé platí pro ty necelá čísla.“

Také mě potěšilo to, že i on shledává mou intervenci ohledně finanční gramotnosti jako přínosnou. „*Je to zajímavý, taková nová životní zkušenost.*“

A jaké jsou jeho budoucí plány?

„*Budu studovat elektrotechniku a pak mám v plánu studovat psychologii. Hodně se obávám, že mi peníze v budoucnu nevystačí. Smlouvu, které nerozumím, bych nepodepsal. Já, na co bych si osobně půjčoval, je nákup bytu nebo baráku. Jinak bych si nedovolil půjčit na nic. Pokud by to fakt nebylo nutné. Nejdříve bych se poptal u rodiny, kamarádů. Protože u té banky je to takový moc na papíře. Budou tam velký úroky a tak.*

Chci jet do zahraničí a tam bych si chtěl přivydělat. Chtěl bych studovat tu psychologii v Norsku a k tomu mít nějakou brigádu přitom studiu a potom bych chtěl jet do Ameriky a pracoval bych tam, až by se ze mě kouřilo. Rodiče byli schopný tam vydělat za čtyři roky dva a půl miliónu.

Peníze jsou tu od toho, aby se utrácely. Od ničeho jiného tu nejsou. Naprosto s tím souhlasím, ale nemyslím si, že by je člověk měl hnedka utratit. Na každodenní život bych dal pět. To беру, jakože je na vodu, elektriku a tak. Do rezervy bych dal tři a něco pro radost bych dal dva. Je důležitý si v tom životě udělat radost. Když člověk bude věčně žít bez radosti..., to je takový to součástí toho, jestli jsou peníze pro utrácení. Takže bych řekl, že jo. Ale jde o to se u toho rozmyslet. Protože když člověk nebude utrácet a bude jenom šetřit, šetřit, šetřit. Tak k čemu vlastně žije? To člověk pomalu nemusí ani existovat.“

3.4.8 Participant č. 8

„*Dětství bylo docela dobrý, do sedmi let jsem bydlel s mámou a s tátou v paneláku na sídlišti v Bilině. Potom se rodiče rozvedli. Napřed se odstěhoval táta, potom my. Bydlel jsem já a starší ségra. Potom si máma našla jejího přítele. To jsem šel do první třídy.*

Ze začátku to bylo v pohodě. Měli jsme ze začátku já, a i ségra s ním, tím přítelem dobrej vztah. Ale potom když bylo segře patnáct, šestnáct, tak se vo ní začal jako víc zajímat, to samý o mě. Vyhledával jenom chyby. A byl jako hnusnej, agresivní hodně chlastal. Do teďka chlastá.

Ségra se odstěhovala v sedmnácti, když byla těhotná. Kvůli tomu, že měla neshody s tím přítelem, tak šla bydlet k tomu svému a od té doby bydlí sama. Máma to nějak dá se

řící schvalovala, že nás vychovával on. Sváděla to furt i do teďka, jakože táta se o nás nezajímal a takový no...

S tátou se vídám. Dá se říct, že s ním mám lepší vztah než s mámou. S tátou jsem měl vždycky lepší vztah. Máma je taková, že se moc nezajímal. Měl jsem problémy, venku jsem se pral. Měl jsem problémy s policajtama. Přestupky za rvačky, potom jsem měl problém řešenej policií s motorkou a autem. Půjčil jsem si tátovu motorku a pak toho přítele auto.

Jak se to stalo s tím autem, tak kvůli tomu jsme se poprali. Tentokrát jsem dostal na držku já. Bydlel jsem dva měsíce u táty, protože mě tam máma vyčutla. Od března do května jsem bydlel u táty a pak jsem se vrátil k mámě. Protože tátovi našli rakovinu a já se toho trochu jako by lekl. Vrátil jsem se k mámě a všechno bylo docela dobrý. Byl jsem s nima i na dovolený v karavanu na Nechranicích.

Pak jsme zase od září měli s tím přítelem trochu horší vztah. Bylo to takový různý. Máma mi řekla, že mám přijít v devět deset. On zase když jsem přišel domů, tak on mi řekl, že mám být doma v sedm. Takže to bylo takový o ničem. Vůbec jsme si nerozuměli. Jsme se nebavili. A pak jsem skončil v listopadu v SVP⁷⁹ v Mostě. Tam jsem byl patnáct dní a vyhodili mě za mobil. Měl jsem nepovolený předmět. Přijel jsem domů. Všechno normálně fungovalo pořád. Chodil jsem normálně do školy ven. Všechno v pořádku.

Pak jsem na to v únoru trošičku kašlal, když už jsme měli po prvním pololetí. Moc jsem nechodil do školy. Zůstal jsem si doma, někdy jednou někdy třikrát. Máma o tom věděla. Takhle to bylo do března a v březnu šla na sociálku, že nechodím do školy. Pak jsem šel s mámou na sociálku po nějakým týdnem. Na sociálce mi řekli, že máma navrhla ústav a za další týden jsem měl soud. A tam mi nařídili ústavní výchovu. Máma mi řekla, že jsem neuděl nic proto, abych se vrátil, že jsem se mu neomluvil a že jsem se choval hnusně prej. K mámě jsem se hnusně nechoval, ale k němu jo. Nelituju toho.“

Participant v rozhovoru vždy interaktivně reagoval, ale leckdy měly jeho odpovědi nulovou výpovědní hodnotu. „Nějak moc nechápu, co to má být, ale podle toho, jak to

79 SVP = Středisko výchovné péče

vypadá, tak ... nevím.“ Jeho odpovědi byly leckdy krkolomné, ale dokazují, že respondent jistě povědomí o dané věci má. „*Insolvence, to je... když člověk nějak někomu dluží, tak se to z té exekuce promění do insolvence. Je to psaný v rejstříku, když má člověk firmu, tak je to tam pak i psaný, že ten člověk má nějaký dluh a že bude nějakou dobu splácet. To je plus minus, co vím o tom. Víím, že se ze mzdy odvádí zdravotní sociální, víím, že se platí ještě popelnice. Všechny smlouvy je potřeba přečíst, aby tam nebyl nějaký podvod.*“ Také zná kurz eura. „*Za jedno euro, je to teďkonc nějakých dvacet šest korun. Nájem, tam třeba u nás to je nějakých osm tisíc za tříjedičku. Na tři nebo čtyři dny jsme za jídlo platili... to byly nějaký dva tisíce, když to bylo jenom to potřebný. Hrubá minimální mzda je plus minus dvacet tisíc dvacet pět.*“

Vaše hodnocení

Vysoká úroveň finanční znalosti

Máte vysokou úroveň finanční znalosti, stejně jako 36 % dospělých v České republice.

To je poměrně slušný výsledek, byť neznamená, že **můžete usnout na vavřínech**. Snažte se své znalosti dále rozvíjet, inspiraci najdete na našem webu Finanční gramotnost aneb Proč se finančně vzdělávat? <https://financnivzdelavani.mfcr.cz>.

Velmi vysoká úroveň finanční zodpovědnosti

Máte velmi vysokou úroveň finanční zodpovědnosti, stejně jako 6 % dospělých v České republice.

Gratulujeme, to je slušný výsledek. Můžete se považovat za zodpovědného člověka, který je dobře připraven čelit nástrahám finančního světa a dokáže zabezpečit sebe i svou rodinu v různých životních situacích. Nicméně pamatujte, že **lehce nabyli, lehce pozbyli**, takže nepřestávejte být ostražití.

V teoretické rovině respondent prokázal, že jistý přehled i odhad má. Jistý deficit znalostí a způsob uvažování lze přičíst na vrub nízkému věku a životní zkušenosti. Nicméně nízká úroveň znalosti se bohužel projevila právě v matematických počtech. Příklad nespočítal. Jeho doprovodný komentář je všerikající. „*Zlomky, zlomky, zlomky... sedmá třída kurva, sedmá třída. Jak se to dělá... Ty zlomky no, dlouho jsem je nepočítal. Tak je to docela těžký.*“

Svá slabá místa si uvědomuje. Protože jistou životní zkušeností přeci jen disponuje, umí se ohledně správy financí chovat zodpovědně. „*Půjčil bych si jediné nějakou výhodnou půjčku od banky, tam je nějaká záruka, že to nikdo už pak nebude měnit. Kdybych si kupoval barák, tak bych si vzal hypotéku, auto na leasing. Kdybych vyhrál peníze dal bych si je na spořicí účet. Asi bych je investoval do toho zlata nebo nějakých drahých kovů, tam jenom to bude růst, protože to ubývá, je toho míň a míň na tý Zemi. Podle mě to tak je, drahý kovy*

rostou na ceně a je jich docela málo. Nebo nějaký nemovitosti, nějaký panelák třeba a pronajímat byty.

Když jsem měl menší kapesný a chtěl jsem třeba zrovna začít chodit do fitka, tak už jsem na to neměl peníze. Ty peníze jsou od toho, aby se s nima platilo. Dřív, když jsem byl doma, tak jsem měl kapesný plus minus nějakých dvanáct set dohromady na měsíc a s tím jsem vystačil normálně. Mám spořicí a dětskej účet. Vím, kolik tam je. Když se tam chci podívat musím do banky nebo říct mámě. Mám spoření, kam mi táta i máma posílají peníze od mala. A dřív jsem si šetřil. Ale potom když jsem přestal dostávat kapesný, tak jsem pak z toho půl roku žil, takže jsem veškerý úspory utratil. Za cigarety, jídlo nějaký pití... za těch půl roku to bylo kolem deseti tisíc.

K sestavování budgetu zaujal velice osobitý přístup. „Rezerva tam bude asi pět a na každodenní život dva a půl a pro radost dva a půl. Ta rezerva, tu je třeba mít. Vždycky něco, kdyby se cokoliv stalo. Nějaká nehoda nebo bych byl nějak nemocnej nebo by se něco rozbilo. Tak musí být i něco na to zpravení. Z té rezervy si to můžu kdykoliv vyčerpat. Něco mi tam vždycky zbyde.

Téma financí je pro něho stále ještě spíše zábavou. „Je to docela sranda, jsem si alespoň osvěžil nějaký věci. Podle mě je to velice zajímavý. Celkově je to dobrý mít přehled mít finance, přehled o nich. Dá se říct, že je to snadný, ale člověk to musí dobře pochopit. Je to rozhodně praktický. Jsem lepší průměr. Měli jsme finanční gramotnost jako volitelný předmět. Jinak se to učilo v matematice, ale byl na to přímo volitelný předmět. Momentálně jsem pořád žákem deváté třídy. Podával jsem si přihlášku, ale škola byla plná. Takže budu muset přestoupit. Chtěl jsem jít na automechanika, autoelektrikáře, a nakonec tam mám podanou na karosářovi a ted' nevím, uvidím, jak to bude.

Chtěl jsem dělat toho automechanika. Mám kamaráda v Mercedes servisu, měl bych tam od druháku praxi a pak bych tam mohl dál pracovat. Nástupní plat by měl být dvacet sedm do začátku. Najdu si lepší práci, kdybych to stíhal časově tak i dvě. Kdyby to časově vycházelo. Třeba jako vy děláte nočního vychovatele, tak takhle dělat něco. Do toho mít svoji práci. Já jsem zrovna člověk, kterému někdy stačí málo spánku.“

3.4.9 Participant č. 9

„Narodil jsem se v Německu. S rodičema žiju ve Františkových Lázních, tam bydlím od narození. S rodičema bydlíme spolu. Pod námi bydlí babička s dědou. Bydlí s námi i mladší brácha. Vycházíme spolu v pohodě. Do školky jsem chodil do Německa, takže mám němčinu jako mateřský jazyk. Doma s taťkou mluvím taky německy. Táta je Libanonec, akorát pro mě je lepší mluvit s ním německy než arabsky.

Šel jsem na základku do Františkových Lázní. Skončil jsem základku v pohodě. Nastoupil jsem do Německa, jsem tam zkusil jít na střední. Ale kvůli covidu to potom nešlo jezdit přes hranice, takže jsem to ukončil a zkusil jsem školu v Plzni. Elektrikáře.

Chodil jsem trochu pozdějc domů. Trochu opilej. To se rodičům moc nelíbilo, tak mi stahovali kapesný. Pak jsem jednou nachcal na nějakej test a měl tam nějaký metamfetamin. To se jim taky nelíbilo. Takže si rodiče mysleli, že fetuju. Bavil jsem se trochu z horšíma lidma, takže mi stahovali kapesný.

Pak jsem vlastně pracoval kostele a věděl jsem o nějakých penězích, co tam jsou, no a vlastně i můj kamarád potřeboval peníze, protože jeho babička dlužila. O těch penězích jsem věděl už delší dobu, že tam jsou. Takže mě napadlo tomu kamarádovi říct, ať tam jde na brigádu a že mu to ukážu. Že to vlastně jakoby sebere. Na to by se nepřišlo, pokud by se ten kamarád... potom šel, že přepadne nějakou samošku. Tak jsem mu řekl, že do toho nejdu, ale že mu řeknu, že tam nikdo není nebo, že tam není moc lidí. Tak jsem se tam jel kouknout poprvý, moc lidí. Po druhý, bylo tam zase moc lidí. Na podruhý mi ten kámoš řekl, že by bylo možná lepší, kdyby on sebral někomu peníze, až půjde z bankomatu. Tak jsem mu řekl, že mi to je jedno. Že mu třeba řeknu, ale že do toho určitě nejdu. Tak jsem označil, když si nějaká paní vybírala a on vyběhl a než doběhl tak já jsem odjel. Já jsem u toho ani nebyl. Já jsem to pozoroval o ulici dál. Vytrhl jí jakoby kabelku, a to se mu naštěstí nepovedlo. On se bál, utekl. Tak jsem mu řekl, ať se radši sbalí a odejde, že každej půjdeme domů. A Policie České republiky přišla kvůli kamerovému systému, že jsem byl chvíli vedle něj, takže mi nějaký kamarádi volali, že mě hledaj. Takže jsem tam zašel sám osobně. Ptali se mě, tak jsem jim řekl pravdu, radši. A to si spojili s tím kostelem a kvůli tomu mě sem vlastně poslali na předběžné opatření.“

Vaše hodnocení

Nízká úroveň finanční znalosti

Máte nízkou úroveň finanční znalosti, stejně jako 40 % dospělých v České republice.

Sice to není nejhorší výsledek, ale máte co dohánět. Protože **žádný učený z nebe nespadl**, finančně se vzdělat můžete na našem webu Finanční gramotnost aneb Proč se finančně vzdělávat? <https://financnivzdelavani.mfcr.cz>.

Velmi vysoká úroveň finanční zodpovědnosti

Máte velmi vysokou úroveň finanční zodpovědnosti, stejně jako 6 % dospělých v České republice.

Gratulujeme, to je slušný výsledek. Můžete se považovat za zodpovědného člověka, který je dobře připraven čelit nástrahám finančního světa a dokáže zabezpečit sebe i svou rodinu v různých životních situacích. Nicméně pamatujte, že **lehce nabyli, lehce pozbyli**, takže nepřestávejte být ostražití.

Na občance jsme se o tom bavili, jak zacházet s penězma. Říkal nám, že máme nejdřív přemýšlet, než něco koupíme, že si máme hlídat peníze, že si nemáme kupovat zbytečnosti.

Rozhodně souhlasím s tím, že dosažené vzdělání bude mít vliv na můj budoucí příjem. Samozřejmě, že je to důležitý, abychom neskončili v dluhách a celkově do života. Je to zajímavý, praktický. Nevím. Někdy je to pro mě, třeba když mám ten cíl, na co si našetřím a vidím, co si chci koupit, tak je to pro mě těžký si to zrovna nekoupit. Myslím, že jsem na tom průměrně, spíš dobře. Vždycky mám nějaký cíl, že na něco našetřím. A pak se to nějak zvrtně, že něco vidím, nějakou kravinu, a prostě si to koupím. A to není úplně dobrý, no.

Smlouvy je třeba číst. Ve smlouvě může být napsáno cokoli, vy to pak podepíšete a jste v ...“ V podstatě má participant v teoretické rovině správné tendence ve věci správy financí. Dá se předpokládat, že si jisté návyky přináší sebou do života zejména z prostředí své rodiny. Jeho finanční znalost znatelně zaostává, a to jak na úrovni vysvětlování pojmů, tak praktického počítání. Takto např. participant popisuje své obtíže s počítáním zlomků. „Nevěděl jsem přesně, jak přičíst tu jedničku k čemu? Třináct děleno dvaceti čtyřmi je něco a k čemu tu jedničku? Musel bych si to vygooglit.“ Sice je poměrně vynalézavý, příklad však správně nevypočítal.

„Peníze mi chodí zásadně od rodičů, tak sedm tisíc. Na německou kartu mi chodí jenom, když jsem v létě na brigádě, což mám teď v plánu. Jít na osm týdnů. Já jsem se domlouval, bych nahradil ty škody. Tak snad mě tam pustí no.

Takže teď tam nic nepřichází nic neodchází. Takže jakoby mám našetřenou nějakou tu finanční rezervu. Mám bankovní účet v Čechách i Německu. Koukám na to on-line přes telefon. Na ten český koukám docela pravidelně. Ten německý mi teďka tak měsíc nejde. Protože německá banka mění každý tři měsíce přihlašovací údaje, protože máte dvě

aplikace. Jednu ověřovací a tam se musíte přihlásit nejdřív. Potřebuju nějaký nový QR kód, který mi poskytne banka, takže tam musím zavolat.

Občas jdu na párty, občas se s klukama složíme na benzín, kupuju si kraviny. Zbytečně chodím po mekáče. Řeknu si, hele mám sedm tisíc, najednou je tam šest a půl, to je pořád dost. Ale pak si řeknu ty krávo, pětistovka. Ono se to nezdá, ale když se nad tím nepřemýšlí, tak... Na začátku měsíce si řeknu, hele už tam mám a pak si to uvědomím, že to byla hovadina, že jsem si měl dát něco stranou, že jsem do toho mekáče chodit nemusel nebo na ten kebab. Ale nějak se neobávám, že mi peníze v budoucnu nevystačí.

Na každodenní život bych dal šest, rezervu tři a něco pro radost jedna. Z něčeho musím mít radost, rezervu taky radši nějakou. Cokoliv se může rozbit. Sám to vidím u těch rodičů. Vidím to, ale já sám s tím mám problém. Mám na straně v tom Německu nějaký ty peníze, nešáhl jsem na to, chtěl bych si za to koupit auto třeba v osmnácti.

Já mám v životě asi úplně všechno. Klidně bych si našel druhou práci, kdybych ty peníze potřeboval. Třeba bych dělal i vikendy. Já osobně bych si půjčil na nějakou koupi bytu. Půjčil bych si určitě od rodičů. Je to rodina, žádný úvěry tohlencto.

Kdybych měl hodně peněz asi bych si to všechno dal na spořicí účet. Kdybych byl v dluhách, tak splatím dluhy. Kdybych dluhy neměl a žil si tak nějak průměrně, tak bych to dal na ten spořicí účet. Zainvestoval bych do nemovitostí. Nebo bitcoinu. Tak vím, že rodiče s tím docela dost obchodují. Drží si bitcoiny, jakmile to vylítne prodaj, pak počkej ono to zase spadne. Tak to zase nakoupí. I v těch bytech rodiče podnikají. Doma se o tom bavíme docela dost. Říkali mi, jak na tom dřív byli, že neměli doma ani topení a teď vybudovali a nemusí do konce života pracovat. Probíráme to.“

3.4.10 Vyhodnocení

Náš život je souhrn životních rozhodnutí, která jsme učinili a denně činíme. V dospívání se nám čím dál častěji stává to, že myslíme na budoucnost více než na to, co je dnes. To potvrzují i participanti mého výzkumu. Svou dosavadní výuku finanční gramotnosti hodnotí různě. Na realizaci finanční gramotnosti je vzpomínáno nejčastěji v souvislosti s občanskou výchovou či matematikou. Lze tedy konstatovat, že finanční gramotnost na základních školách je stále ještě realizována především v rámci jednotlivých školních předmětů, spíše než vytváření pro finanční vzdělávání vlastní obor. Většina participantů souhlasí s tím, že je pro ně téma finanční gramotnost zajímavé, a všichni se shodují v tom, že finance jakožto vědní obor je do života praktický.

Participanti spíše souhlasí s tím, že peníze jsou tu od toho, aby se utrácely. Tvrdí, že pokud si budou chtít vydělat více peněz, jsou na sobě ochotni více pracovat, zvýšit si kvalifikaci nebo si najít druhé zaměstnání. V mém malém vzorku participantů se našli i tací, kteří na sobě pracovat nechtějí a netají se tím, že by se pokusili peníze získat za jakoukoliv cenu, klidně i nezákonnou činností.

Někteří již připouští, že je finanční situace omezuje v děláni věcí, co by chtěli, a mají obavu, že jim v budoucnu peníze nevystačí. Na druhou stranu se v mém vzorku najde i protipól k popisované skepsi a ti podobné obavy spíše nesdílí. Soudí, že jsou na tom s finanční gramotností průměrně, poměrně dobře. Rozumí tomu, že si peníze musí šetřit. Většina participantů má našetřenou finanční rezervu nepřesahující pár tisíc. Tu standardně evidují na svém bankovním účtu. Stav účtu občas kontrolují, nejčastěji s využitím moderních technologií např. mobilní aplikace.

Většina participantů tvrdí, že své současné osobní náklady umí odhadnout, ohledně výpůjčky peněz by se obrátili na rodinu či rodinné příslušníky, popř. kamarády. Pokud by se jednalo o větší částku, obrátili by se na banku. Drtivá většina by smlouvu nepodepsala bez toho, aniž by ji přečetla. Odpověď tří participantů se přiblížila tomu, kolik v České republice činila v roce 2022 hrubá minimální mzda. Ostatní odhady byly spíše optimističtější. Všichni participanti přiznávají, že by měli problém s rozpočtem minimální hrubé mzdy vyjít.

Kdyby přišli k penězům, splatili by své dluhy a uchovali by peníze na spořicí účet nebo by je investovali. Jako nejlepší volba pro investici se participantům jeví zlato, popř. trh s drahými kovy, bitcoin, nemovitosti nebo cenné papíry. V mém vzorku se našli tací, kteří by peníze utratili za elektroniku, oblečení a pořádný mejdan, stejně tak jako ti, jež by investovali do svého zdraví nebo by peníze věnovali na charitu.

Otevřeně přiznávají, že s investicemi či s tím, jak funguje daňový systém v České republice, zkušenosti nemají. Ví, že se ze mzdy odvádí sociální a zdravotní pojištění. O jejím vyčíslení či širších souvislostech, však mají zkreslené představy. Pojem inflace se chlapcům vybavoval častěji než ostatní vybrané pojmy, s jeho definicí měli menší obtíže spíše než s pojmy insolvence či likvidita. Vysvětlit pojmy nezvládl prakticky nikdo z mého výzkumného vzorku. Participantů umí přibližně vyčíslet kurz eura, ale neví, kdo jej stanovuje nebo jak měnový kurz funguje. Obtíže jim činilo i jednoduché násobení během převádění měny. Nikdo nebyl schopen vypočítat příklad na složité úročení a problémy s počty se projeví i v jednoduché slovní úloze.

Na závěr se sluší říci to, že má studie je kontextově specifická, a proto si nikterak nenárokují zobecnění výsledků.

3.5 Diskuse

„Ze zhruba dvou stovek dospívajících, kteří ročně opustí ústavní péči, se více než polovina dostane do existenčních problémů. Mnoho z nich končí na ulici nebo s dluhy. Začlenění do společnosti jim komplikuje nízké vzdělání i malá finanční gramotnost.“⁸⁰

Socio-ekonomická situace rodiny má na výchovu dítěte výrazný vliv. Svým výzkumem přináším na pole akademické půdy příběhy dospívajících chlapců, kteří dospívají za zdmi státní instituce, v odloučení od své rodiny. Věřím, že je propojení finanční gramotnosti a právní problematiky výchovy dítěte nápadité a pro čtenáře zajímavé, neboť samo o sobě podněcuje k zamyšlení.

80 *Aby z dětského domova nešli rovnou na ulici. Mladík pomáhá dětem stát se i manažery.* Aktuálně.cz [online]. 29. 5. 2022 [cit. 2023-02-28]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/odchod-z-detskeho-domova-spravny-start/r~ae33851ad76811ec8980ac1f6b220ee8/?fbclid=IwAR0RcW1EuxJFeMrYrWh86vWJnvEXQyqgin7TdvZ4Q04IV3j8TsqrRQbuw4>

Praktickou část diplomové práce jsem zacílil na ty z mého pohledu nejzranitelnější, jejichž start do dospělého života není zrovna nejšťastnější...

„Pro nás všechny se svět tam venku neustále mění, ale za všemi těmi probíhajícími ekonomickými, společenskými a technologickými změnami zaostávají čím dál víc právě mladí muži. Na rozdíl od žen a jejich emancipačních hnutí se muži nikdy nezformovali, aby zaktualizovali a pozměnili svou roli ve společnosti. Místo toho se setkáváme s rekordním počtem mladých mužů, kteří pohořeli ve škole, neobstojí před dívkou, selhávají coby sexuální partneři. Není třeba chodit nikam daleko, každý z nás zná nějakého výtečníka nebo nešťastníka, který s něčím zápolí. Ptát se, co je špatně, kde je problém a proč nejsou dnešní mladíci motivovaní stejně, jako bývali jejich předchůdci, není tak docela namístě. Mladí muži motivovaní jsou, jen ne tak, jak by si lidé kolem nich představovali.“⁸¹

Chlapci z mého výzkumného vzorku nejsou nikterak rozdílní od svých vrstevníků. Studují anebo studovat chtějí. Uvědomují si, že dosažené vzdělání bude mít vliv na jejich finanční příjem. Přijde mi smysluplné **podporovat veškeré intervence směřující k pobídkám**, které by přivedly mladé lidi, kteří předčasně opustili vzdělávací systém, k tomu, aby se vraceli zpět do vzdělávání. Je žádoucí zvyšovat finanční gramotnost dospívajících i dětí. I proto OECD mimo jiné doporučuje začít s finančním vzděláváním u dětí co nejdříve, ideálně od začátku formálního vzdělávání.

Participanty mého výzkumu finanční gramotnost zajímala a myslí si, že se jim v životě bude hodit. I oni hodnotí mou krátkou intervenci kladně. Má zkušenost potvrzuje, že diagnostikovat finanční gramotnost je obtížnější úkol, než by se na první pohled mohlo zdát. Zkombinoval jsem různé nástroje, abych si obstaral potřebná data. Mou metodou se stala kombinace rozhovoru, dotazníku, on-line testů a praktických příkladů.

Z analýzy výsledků vyplynulo, že hodnocení on-line testů jsou spíše optimistická, ale svým způsobem vypovídající. Poukazují na to, že žáci jsou na tom v teoretické rovině

81 ZIMBARDO, Philip G a Nikita D COULOMBE. *Odpojený muž: jak technologie připravuje muže o mužství a co s tím*. Grada, 2017. ISBN 978-80-247-5797-1 , str. 11

dobře, spíše nadprůměrně. Někteří participanti ale otevřeně přiznávají, že otázkám příliš nerozumí, použité zkratky neznají a správnou odpověď hádají.

Obtíže nastávaly jak v čtenářské gramotnosti, tak v aplikaci vědomostí a dalších kognitivních pochodech. Zejména numerická matematika byla kamenem úrazu. Participanti měli problém specifikovat poměr, určit část celku v procentech či jej vyjádřit ve zlomku. Překážku leckdy tvoří obyčejné násobení a dělení. Počty jsou zkrátka problém a ochota je procvičovat nízká. Finanční gramotnost není pouze o počítání. Z mého šetření však plyne jisté **doporučení posílit matematickou gramotnost**, která je aplikovaná v praktických úlohách.

Mé poslední doporučení lze chápat spíše jako radu či zdvořilou prosbu. **Zvyšujte svou finanční gramotnost a mluvejte o penězích se svými dětmi.** Téma mé diplomové práce je rozsáhlé a vyvolává spousty otázek včetně té nejpálčivější. Jak vychovávat děti, aby byly v životě úspěšné a hlavně šťastné? Debatu ponechávám symbolicky otevřenou.

4 Shrnutí

Snažil jsem se o to, abych si pro svou diplomovou práci vybral téma, které bude praktické a atraktivní, které by zkrátka na první pohled zaujalo každého. S každým zdánlivě cizím člověkem nás pojí mnohé. Dobrým příkladem mohou být právě finance a sociální normy s nimi spojené. Peníze potřebuje každý. Systémy tržní směny jsou charakteristické pro kapitalistické hospodářské systémy v Evropě a v Novém světě.

Nejprve jsem se zajímal především o to, co by měli žáci se základním vzděláním v rámci finanční gramotnosti ovládat. V teoretické části pohlížím na finanční gramotnost optikou standardů, které garantují RVP. Ty vycházejí ze spolupráce jednotlivých ministerstev i České národní banky. Kooperace jednotlivých institucí přerůstá ve spolupráci nadnárodní.

Společné projekty generují data různého charakteru. Předtím než jsem přistoupil k samotné realizaci rozhovorů s jednotlivými participanty, bylo nutné učinit jisté přípravy.

Analyzoval jsem různorodé materiály. Koncepty jsem poté přetvořil do nástrojů aplikovatelných pro svůj výzkum. V textu diplomové práce popisuji tvorbu jednotlivých nástrojů a zdůvodňuji jejich volbu. Získané materiály mi poskytly východiska k tomu, abych mohl popsat finanční gramotnost devíti participantů.

Svůj terénní výzkum jsem zacílil na klienty DIUS. Krátká intervence na téma osobních financí mi přišla vhodná. Nabytá data jsem přetvořil do případové studie. Výsledný popis kombinuje dva elementární prvky: osobní zpověď klienta a bližší popis jeho finanční gramotnosti.

Dbal jsem na to, aby byla forma zpracování autentická, nápaditá a čtivá. Cílem práce je upoutat pozornost čtenáře nevšedním životním příběhem a přenést jej do vybraného téma financí. V diskuzi jsem formuloval jistá doporučení, kterých jsem nabyl prostřednictvím svého výzkumu.

5 Summary

I tried to choose a topic that would be practical and attractive, that would simply catch everyone's attention. We have many things in common with each foreign person. Finance and the social norms associated with money can be a good example. Everyone needs it. Market exchange systems are characteristic of capitalist economic systems in Europe and the New World.

At the beginning, I was mainly interested in what students with basic education should aim in terms of financial literacy. In the theoretical part, I look at financial literacy through the lens of the standards guaranteed by „RVP“. It is based on the cooperation of individual ministries and the Czech National Bank. The cooperation of individual institutions grows into transnational cooperation. Their projects generate data of a different character.

Before I proceeded to the actual implementation of the interviews with individual participants, it was necessary to make certain preparations. I analyzed diverse materials.

Then I transformed the concepts into tools applicable to my research. In the text of the diploma thesis, I describe the creation of individual tools and justify their choice.

The obtained materials were useful for description of the financial literacy of the nine participants. I focused my research on clients placed in „DIUS“. I transformed the acquired data into a case study. The resulting description combines two basic elements: the client's personal confession and detailed description of his financial literacy.

The aim of the work is to attract the reader's attention with an unusual life story and transfer it to the chosen topic of finance. In the discussion, I formulated certain recommendations that I acquired through my research.

6 Závěr

Příliš se s financemi netrapte, ale mějte na paměti, že: „Peníze snáze odcházejí, než přicházejí.“⁸² Každý z nás by měl mít zájem na tom, aby porozuměl otázce peněz. Na ekonomické pojmy jako inflace, důchod, nemocenská, státní dluh, správné limity zajištění pro stabilní rodinný rozpočet a finanční rezerva by se měl podívat více dopodrobna každý z nás. Diagnostika financí a zejména těch vlastních je zajímavá právě tím, že pomáhá navyšovat úroveň finanční gramotnosti.

Realizace terénního výzkumu se zdařila. K samotné realizaci jsem nepřístupoval s despektem. Zájem chlapců o stanovené téma a jejich zpětná vazba mě upřímně potěšily. Věřím, že se mi podařilo naplnit rámec výzkumu a transparentně jej zaznamenat. Celé své snažení proto hodnotím úspěšně a vytyčený cíl za splněný.

Dovednosti, které vycházejí ze znalostí, jsou ve vzájemné interakci s naším chováním. Proto věřím, že popis finančního smýšlení má jistou výpovědní hodnotu a můžeme se tak dozvědět mnohé. Nevšední je právě kvalitativní povaha mého výzkumu, která generuje data různého charakteru. Podařilo se mi edukativně zapůsobit na participanty

82 J. A. Komenský. Citáty.net [online]. [cit. 2023-02-28]. Dostupné z: <https://citaty.net/citaty/8398-jan-amos-komensky-penize-snaze-odchazeji-nez-prichazeji/>

výzkumu, a zároveň jsem si obstaral zajímavá data pro svůj výzkum. Ta mohou být podrobena další analýze nebo mohou být předmětem komparace.

Seznam použitých informačních zdrojů

Knížní zdroje

Arltová, Markéta, Michaela Antovová. *Statistická analýza sebevraždnosti v České republice z pohledu časových řad*, Demografie, 2016, 58: 29-48

BAŤA, Tomáš. *Úvahy a projevy*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati: Krajský úřad, 2002, ISBN 80-7318-103-7 (brož.)

BRAUN R., *Pedagogicko – psychologická diagnostika*. UK Pedf: Praha 2014. ISBN 978-80-7290-656-7

BLAHOVÁ, Hana. *Konzumní společnost a konzumní kultura. Bakalářská práce*. Masarykova univerzita v brně, Fakulta sociálních studií, 2014. str. 16

GAVORA Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2., aktualiz. Vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4

HONS, Jindřich. *Přínos Olgy Havlové pro nové přístupy k lidem se znevýhodněním*. Praha, 2020. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, Katedra speciální pedagogiky.

JAKEŠ P., MAREŠOVÁ M., *Finanční gramotnost pro druhý stupeň základní školy – pracovní sešit I. Peníze*. Fortuna 2011, ISBN 978–80-7373–090–1

JAKEŠ P., VINCENSOVÁ I., *Finanční gramotnost pro druhý stupeň základní školy – pracovní sešit II. Hospodaření domácnosti*. Fortuna 2011, ISBN 978-80-7373-091-8

JAKEŠ P., MAREŠOVÁ M., *Finanční gramotnost pro druhý stupeň základní školy – pracovní sešit III. Finanční produkty*. Fortuna 2011 ISBN 978-80-7373-092-5

KELLER. J., *Sociologie středních vrstev*. SLON Praha: 2012, ISBN 978-80-7419-109-1

KUBÁTOVÁ H., *Sociologie životního způsobu*. Grada Publishing, a.s., 2010, ISBN 978-80-247-2456-0

KUBCOVÁ L., *Bakalářská diplomová práce: Finanční gramotnost ve školních vzdělávacích programech středních škol v Jihomoravském kraji*. FF Masarykova Univerzita: 2020

MURPHY, Robert F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. SLON, 2008. ISBN 978-80-86429-25-0

ROUBAL, Jan, ŘIHÁČEK, Tomáš, ČEVELÍČEK, Michal. *Jak jednoduše provést a napsat případovou studii: vodítka pro psychoterapeuty v praxi*. Psychoterapie. 13 (1), 22–39; ISSN 1802-3983

ŠÍPKOVÁ K., *Finanční gramotnost II., Praktické náměty k výuce gramotnosti na 2. stupni ZŠ, Ediční řada – Výchova k volbě povolání*. Nakladatelství Dr. Josef Raabe, s.r.o., 2011, ISBN 978-80-86307-44-2

ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0

ZIMBARDO, Philip G. a Nikita De COULOMBE. *Odpojený muž: jak technologie připravuje muže o mužství a co s tím*. Grada, 2017. ISBN 978-80-247-5797-1

Internetové zdroje

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. <https://seminarni-prace.net/cs/tipy-a-triky/pripadova-studie/> Třetí, aktualizované vydání. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0873-0

MCLEOD, J., *Case study research in counselling and psychotherapy*. London: Sage Publications Ltd: 2010, online 9781446287897

COLLINS, M. J. (2013). *Analyzing the Financial Capability of People in Wisconsin. Cooperative Extension*. [online]. [cit. 2022-11-21]. Dostupné z: doi:https://fyi.extension.wisc.edu/financialseries/files/2013/04/April_2013_Fin_Cap1.pdf

ORTON, Larry. *Financial Literacy: Lessons from International Experience. CPRN Research Report, Ottawa, 2007*, [online]. [cit. 2022-11-21]. Dostupné z: https://oaresource.library.carleton.ca/cprn/48647_en.pdf

Záznam ze společné tiskové konference Ministerstva financí ČR a České národní banky ze dne 13. 12. 2010: Zvyšování finanční gramotnosti v ČR [online]. 2010 [cit. 2023-01-15]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/verejnost/servis-pro-media/audio-video/Zaznam-ze-spolecne-tiskove-konference-Ministerstva-financi-CR-a-Ceske-narodni-banky-ze-dne-13.12.2010/>

STANJURA, Zbyněk. Ministr financí, [online]. [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <https://efpa.cz/konference/gmw/2022>

Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2030+ [online]. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2020, str. 11. [cit. 2022-12-08]. ISBN 978-80-87601-47-1. Dostupné z: https://www.msmt.cz/uploads/Brozura_S2030_online_CZ.pdf

Co je gramotnost? *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. [cit. 2023-11-20]. Dostupné z: <http://provzdelavani.nuv.cz/clanky/ze-zahranici/co-je-gramotnost>

Aktualizace Standardu finanční gramotnosti. Metodický portál RVP.CZ [online]. 28. 11. 2017 [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/21620/aktualizace-standardu-financni-gramotnosti.html>

Finanční gramotnost. ZIBA.CZ [online]. [cit. 2023-02-28]. Dostupné z: <https://www.ziba.cz/financni-gramotnost/>

NÁRODNÍ STRATEGIE FINANČNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ 2.0. MŠMT [online]. [cit. 2022-12-15]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/narodni-strategie-financniho-vzdelavani-2-0>

Finanční vzdělávání. Ministerstvo financí ČR [online]. 24. 1. 2020 [cit. 2022-12-16]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/vzdelavani/financni-vzdelavani>

HESOVÁ, Alena a kol. autorů. *Katalog materiálů pro rozvoj finanční gramotnosti* [online]. In: . Praha: NÚV, 2014 [cit. 2023-01-08]. Dostupné z: <https://digifolio.rvp.cz/artefact/file/download.php?file=63902&view=2939>

Dovednosti, které si v lavicích „nevysedí“. Děti z Kutnohorska se učí překonávat překážky a spolupracovat. Eduzměna [online]. 30. 4. 2022 [cit. 2023-01-08]. Dostupné z: <https://www.eduzmena.cz/cs/novinky/detail/dovednosti-ktere-si-v-lavicich-nevysedi?fbclid=IwAR3eQbhGWVql0EEYcpeQldD6WSQjXYTaPrOJDaS-WdGO7wiDWSu-WNxedG4>

Švec: Děláme školu praxí. Studenti mají svou firmu, jde za nimi celý zisk i ztráta. Aktuálně.cz [online]. 2. 5. 2022 [cit. 2023-01-08]. Dostupné z: <https://video.aktualne.cz/dvtv/svec-delame-skolu-praxi-studenti-maji-svou-firmu-jde-za-nimi/r~bb7b64ccca1611eca9b1ac1f6b220ee8/>

Voices of OECD Forum 2019: World in EMotion. YouTube.com [online]. 22. 5. 2019 [cit. 2023-01-10]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=Op7VsDjmvss>

Měření finanční gramotnosti 2020. Ministerstvo financí ČR [online]. 25. 6. 2020 [cit. 2023-01-11]. Dostupné z: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/pro-odborniky/mereni-urovne-financni-gramotnosti/2020/mereni-financni-gramotnosti-2020-3302?fbclid=IwAR35j9YopkXHfVqz85xnJ5YYm2BhyPcAozQLLAhhmj9RxQ95iMuUgrznBhs>

PISA 2012. Česká školní inspekce [online]. 11. 2. 2014 [cit. 2023-01-10]. Dostupné z: <https://www.csicr.cz/en/Aktuality/The-CSI-published-results-aimed-at-financial-liter>

Základní informace. Ministerstvo financí ČR [online]. 26. 1. 2021 [cit. 2023-01-10]. Dostupné z: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/pro-odborniky/oecd/zakladni-informace>

OECD International Network on Financial Education - OECD/INFE. OECD Financial education [online]. [cit. 2023-01-11]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/financial/education/oecd-international-network-on-financial-education.htm>

Finanční a ekonomická gramotnost. Česká národní banka - Návštěvnické centrum [online]. [cit. 2023-01-11]. Dostupné z: <https://nc.cnb.cz/pub/cs/financni-a-ekonomicka-gramotnost/>

ČNB se chce přiblížit lidem, chystá vzdělávací návštěvnické centrum. Novinky.cz [online]. 20. 4. 2022 [cit. 2023-01-15]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/ekonomika-foto-cnb-se-chce-priblizit-lidem-chysta-vzdelavaci-navstevnicke-centrum-40394418>

ČNB připravilo výukové materiály k finanční gramotnosti. Edu.cz [online]. [cit. 2023-01-15]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/cnb-pripravilo-vyukove-materialy-k-financni-gramotnosti/>

Startuje kampaň propagující výukové podklady ČNB k finanční gramotnosti!. Česká národní banka [online]. 18. 3. 2021 [cit. 2023-01-15]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/cnb-news/tiskove-zpravy/Startuje-kampan-propagujici-vyukove-podklady-CNB-k-financni-gramotnosti-00001/>

O primární prevenci rizikového chování. Národní ústav pro vzdělávání [online]. 5/2014 [cit. 2023-01-22]. Dostupné z: <http://archiv-nuv.npi.cz/t/co-je-skolska-primarni-prevence-rizikoveho-chovani.html>

MÚDRA, Dominika. *Jak zlepšit svoji finanční gramotnost?*. Financer.com [online]. 26. 7. 2022 [cit. 2023-01-15]. Dostupné z: https://financer.com/cz/jak-na-to/financni-gramotnost/#Sprvn_rozhodovni_o_penzich

Kritika konzumní společnosti konzum vlastně podporuje. Český rozhlas Plus [online]. 24. 2. 2017 [cit. 2023-01-23]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/sociolozka-kritika-konzumni-spolecnosti-konzum-vlastne-podporuje-6598202>

Život v Česku vyjde draho, ukazuje srovnání zemí. Nejvyšší náklady mají Pražané. Aktuálně.cz [online]. 30. 1. 2022 [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/finance/praha-a-brno-jsou-nejdrazsi-mesta-pro-zivot-ve-stredni-a-vyc/r~101f03b4802d11ec8d900cc47ab5f122/>

Finanční gramotnost [online]. In: Vedení školy v praxi. [cit. 2023-02-23]. Dostupné z: https://docs.google.com/viewerng/viewer?url=https://clanky.rvp.cz/clanky/download-attachment?file_id%3D8137, str. 3.

Základy finanční gramotnosti - Jak správně zacházet s financemi?. Finex.cz [online]. 6. 4. 2021 [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: <https://finex.cz/zaklady-financni-gramotnosti/>

Zadlužení domácností rekordně vzrostlo. TýdeníkHrot.cz [online]. 17. 3. 2022 [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: <https://www.tydenikhrot.cz/clanek/zadluzeni-domacnosti-rekordne-vzrostlo-kvuli-hypotekam>

David: Dluhy jsou obrovské stigma. Do exekuce se dostal kvůli hypotéce. Iprima.cz [online]. 14. 2. 2018 [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: <https://prima.iprima.cz/zpravodajstvi/david-dluhy-jsou-obrovske-stigma-do-exekuce-se-dostal-kvuli-hypotece>

Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2016 až 2020. Ministerstvo vnitra ČR [online]. [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/strategie-prevence-kriminality-v-ceske-republice-na-leta-2016-az-2020.aspx>

Dluhy mohou vést k depresím a sebevražedným myšlenkám, říká psycholog. Český rozhlas, Radio Wave [online]. 29. 8. 2019 [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://wave.rozhlas.cz/dluhy-mohou-vest-k-depresim-a-sebevrazednym-myslenkam-rika-psycholog-8046585>

Kam až povede lidská benevolence aneb oddlužení jako zbraň dlužníka na věřitele. Advokátní deník online [online]. 7. 5. 2020 [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2020/05/07/kam-az-povede-lidska-benevolence-aneb-oddluzeni-jako-zbran-dluznika-na-veritele/>

Výroční zpráva 2021/2022. Diagnostický ústav pro mládež [online]. [cit. 2023-02-08]. Dostupné z: https://drive.google.com/file/d/1a_WzJsF7EqOvlpGCSCCO6UXhRnPc9B2O/view

Tvorba ŠVP na škole při dětském diagnostickém ústavu. Metodický portál RVP.cz [online]. 11. 9. 2019 [cit. 2023-02-08]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/22214/tvorba-svp-na-skole-pri-detskem-diagnostickem-ustavu.html>

Novým guvernérem ČNB byl jmenován Aleš Michl. Česká národní banka [online]. 11. 5. 2022 [cit. 2023-02-08]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/cnb-news/tiskove-zpravy/Novym-guvernorem-CNB-byl-jmenovan-Ales-Michl>

Finanční gramotnost v RVP ZV. Metodický portál RVP.CZ [online]. 11. 1. 2011 [cit. 2023-02-08]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/13323/FINANCNI-GRAMOTNOST-V-RVP-ZV.html>

Metodický portál RVP.CZ [online]. [cit. 2023-11-08]. Dostupné z: <https://rvp.cz/vyhledavani?term=finan%C4%8Dn%C3%AD+gramotnost&sb=>

Digitální materiály pro výuku [online]. [cit. 2022-11-08]. Dostupné z: <https://www.dumy.cz/vyhledavani?fraze=finan%C4%8Dn%C3%AD+gramotnost&x=0&y=0>

Financial literacy. *YouTube.com* [online]. 6. 4. 2020 [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=4j2emMn7UaI>

Finanční gramotnost – Inspirace pro výuku. Metodický portál RVP.CZ [online]. 25. 8. 2011 [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/13325/FINANCNI-GRAMOTNOST---INSPIRACE-PRO-VYUKU.html>

Test finanční gramotnosti: část FINANČNÍ ZODPOVĚDNOST. Ministerstvo financí ČR [online]. [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/tipy-navody/otestujte-se/test-financni-zodpovednost>

ABZ.cz Slovník cizích slov [online]. [cit. 2022-11-16]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/>

<https://www.msmt.cz>

<https://www.mfcr.cz>

<https://financnigramotnost.mfcr.cz>

<https://www.eduzmena.cz>

<https://tiimiakatemia.cz>

<https://www.oecd.org>

<https://www.csicr.cz>

<https://nc.cnb.cz>

<https://www.cnb.cz>

<https://citaty.net/>

<https://encyklopedie.soc.cas.cz/>

<https://www.zakonyprolidi.cz>

[DIAGNOSTICKÝ ÚSTAV PRO MLÁDEŽ, Praha 2, Lublaňská 33 \(dius.cz\)](#)

Seznam příloh

Příloha 1 – Ukázka metodických listů

První část

1) Vypočítej tento matematický příklad. Kolik je S?

$$S = 12 \cdot 1.500 \cdot \left(1 + \frac{12 + 1}{2 \cdot 12} \cdot 0,02 \cdot 0,85\right)$$

2) Rozdělte deset bodů na tyto výdaje dle jejich důležitosti:

Na každodenní život -

Rezerva -

Něco pro radost –

Krátké zdůvodnění:

3) Průměrná míra inflace za celý rok 2021 činila 3,8 %. Meziměsíční měření v roce 2022 potvrzují inflaci vyšší. Dokážeš současnou inflaci vyčíslit?
Co vysoká inflace přináší do tvého každodenního života?
Jaký je opak inflace?

4)

Co je to
Likvidita?

5) Kolik v České republice činí v roce 2022 hrubá minimální mzda: _____ Kč.

6) Za 1 euro dostanete _____ Kč, proč je tomu tak?

7) Půjčíte si od banky dnes 100 korun a za rok musíte bance zaplatit 103 korun. Tyto 3 koruny jsou odměnou bance za to, že vám peníze půjčila (úrok, který lidé platí bance za poskytnutý úvěr). A jak vysoká je v tomto příkladu úroková sazba z úvěru? Víte, co je jistina?

Druhá část I

1) Já osobně hodnotím svou dosavadní výuku finanční gramotnosti na základní škole jako:

- a) výbornou
- b) chvalitebnou
- c) dobrou
- d) dostatečnou
- e) nedostatečnou

2) Já osobně si myslím, že finance jako obor je: (možné označit více možností)

- a) velice zajímavý
- b) spíše zajímavý
- c) spíše nezajímavý
- d) nezajímavý
- e) těžký
- f) snadný
- g) praktický
- h) zbytečný

3) Já osobně svou finanční gramotnost hodnotím jako:

- a) velmi dobrou
- b) poměrně dobrou
- c) dobrou, průměrnou
- d) poměrně nízkou
- e) velmi nízkou
- f) nevím, neumím posoudit

4) Myslíš si, že dosažené vzdělání bude mít vliv na tvůj finanční příjem?

- a) rozhodně ano
- b) spíše ano
- c) rozhodně ne
- d) spíše ne
- e) nevím, nikdy jsem o tom nepřemýšlel

5) Máš našetřenou finanční rezervu?

- a) ano
- b) ne
- c) právě ji začínám tvořit
- d) nevím

6) Sleduješ aktivně pohyb platebních transakcí na svém bankovním účtu?

- a) rozhodně ano
- b) spíše ano
- c) rozhodně ne
- d) spíše ne
- e) nemám představu
- f) nedisponuji bankovním účtem

7) Víš, jaká je tvá měsíční bilance (příjem, výdaj)?

- a) ano, vím přesně kolik peněz za měsíc utratím.
- b) ne, nemám představu kolik peněz za měsíc utratím.
- c) nevím přesně, neprijde mi to důležité.
- d) nevím přesně, ale uměl bych to odhadnout.
- e) ne, ale chci si vést finanční rozpočet.

Druhá část II

souhlasím x nesouhlasím

8) Peníze jsou tu od toho, aby se utrácely:

- a) zcela souhlasím
- b) spíše souhlasím
- c) někdy ano a někdy ne
- d) spíše nesouhlasím
- e) vůbec nesouhlasím
- f) nevím, neumím posoudit

9) Moje finanční situace mě omezuje v dělaní věcí, které bych chtěl:

- a) zcela souhlasím
- b) spíše souhlasím
- c) někdy ano a někdy ne
- d) spíše nesouhlasím
- e) vůbec nesouhlasím
- f) nevím, neumím posoudit

10) Obávám se, že mi v budoucnu peníze nevystačí:

- a) zcela souhlasím
- b) spíše souhlasím
- c) někdy ano a někdy ne
- d) spíše nesouhlasím
- e) vůbec nesouhlasím
- f) nevím, uvidíme

11) Myslím více na dnešek než na to, co bude zítra:

- a) zcela souhlasím
- b) spíše souhlasím
- c) někdy ano a někdy ne
- d) spíše nesouhlasím
- e) zcela nesouhlasím
- f) nevím, uvažuji jinak

12) Veškeré smlouvy, které podepisuji, není nutné pečlivě číst. Pouze ty důležité.

- a) zcela souhlasím
- b) spíše souhlasím

- c) nevím, uvažuji jinak
- d) spíše nesouhlasím
- e) zcela nesouhlasím

Třetí část

Rozhoduj se na základě svých znalostí a ekonomické zodpovědnosti. Označ veškeré „správné“ odpovědi.

1) Pokud budete mít zájem o půjčku, jako formu využijete?

- a) půjčku u banky
- b) nebankovní půjčku
- c) půjčku přes internet
- d) půjčím si od rodičů nebo jiné osoby z rodiny
- e) půjčím si od kamaráda
- f) jinou formu, jakou:

2) Když si budu chtít vydělat více peněz tak:

- a) budu na sobě více pracovat, abych si zvýšil kvalifikaci
- b) najdu si druhé zaměstnání a budu mít další příjem
- c) peníze si půjčím
- d) občas si koupím los, třeba to vyjde
- e) spokojím se s tím, co mám
- f) peníze získám za jakoukoliv cenu klidně i nezákonnou činností
- g) jiné: _____

3) Představ si, že vyhraješ 100 000, --, jak s nimi naložíš?

- a) dopřeji si parádní dovolenou
- b) peníze si uschovám na spořicí účet
- c) nakoupím si elektroniku a nové oblečení
- d) splatím své dluhy
- e) udělal bych pořádný mejdan pro svoje kamarády
- f) peníze bych investoval
- g) peníze bych dal na důchodové spoření
- h) peníze bych daroval na charitu
- i) nevím
- j) jiné: _____

4) Myslím si, že je nejlepší investovat do:

- a) zlata a drahých kovů
- b) nemovitostí
- c) sběratelského umění
- d) vzdělání

- e) akcií a cenných papírů
- f) cizí měny
- g) svého zdraví
- h) krátkodobých půjček s vysokým úrokem
- i) elektroniky
- j) bitcoinu
- k) podílových fondů
- l) jiné _____

5) Co musíš povinně odvádět ze své mzdy:

- a) zdravotní pojištění
- b) sociální pojištění
- c) spotřební daň
- d) daň z přidané hodnoty
- e) superhrubou mzdu
- f) srážkovou daň
- g) srážkovou zálohu
- h) ekologickou daň

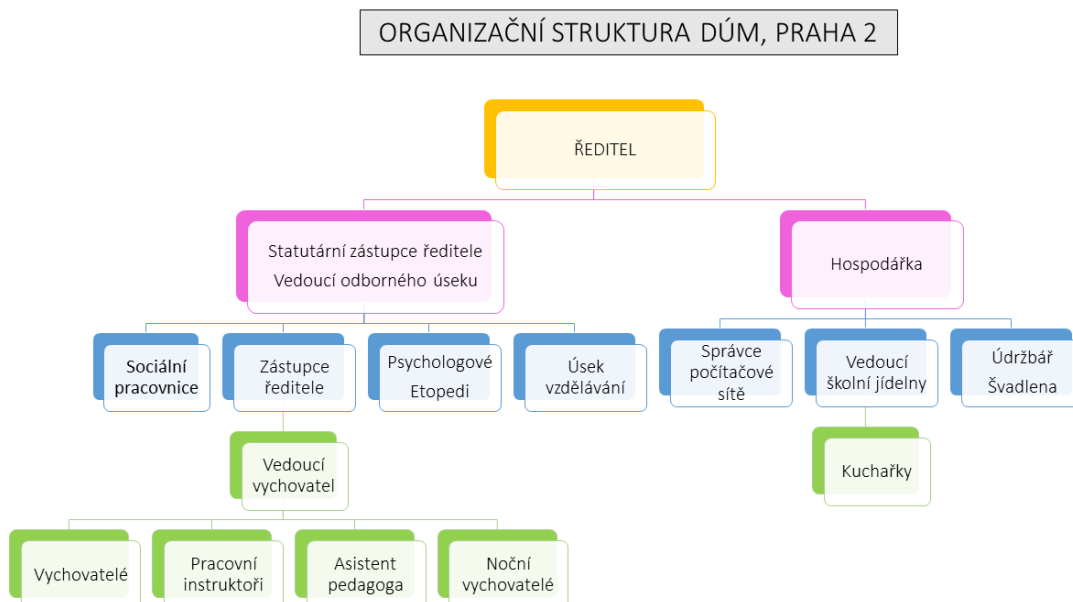
6) Vysvětli pojem insolvence:

7) Prostor pro váš jakýkoliv tematický názor:

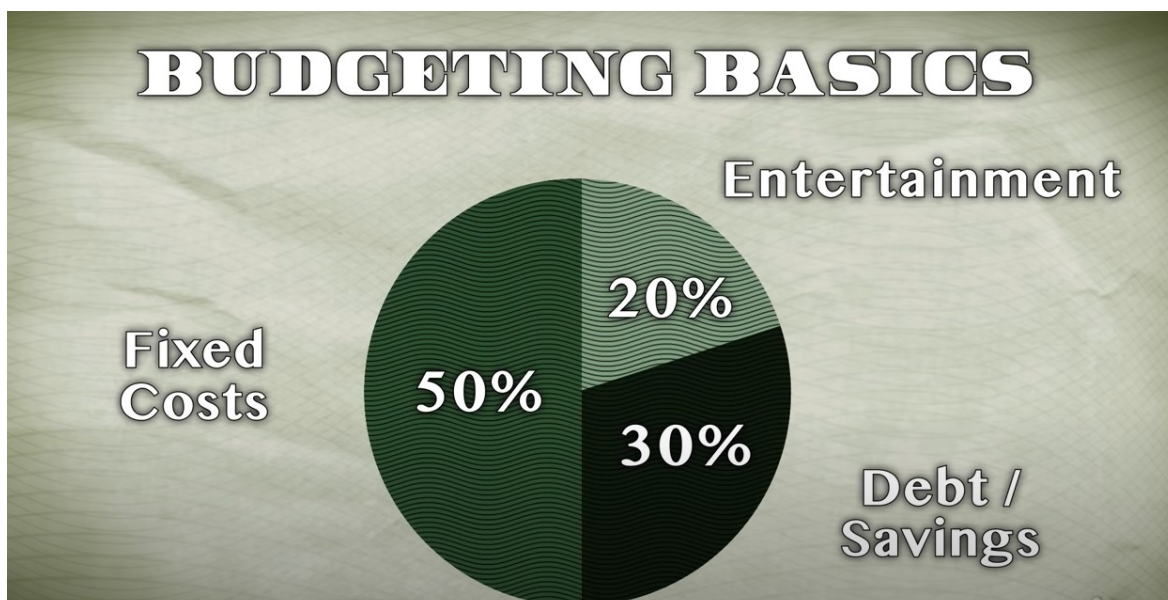
Příloha 2 – Strukturovaný rozhovor

Seznam obrázků

1) organizační struktura DIUS

2) Budgetting basics

3) Schéma Lucie Kubcové

